ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 51 (1480) | Пятніца, 24 чэрвеня 1960 года | Цана 40 кап.

На здымку: група ўдзельнікаў рэспубліканскай нарады работнікаў культуры. (Злева направа): загадчыца калгаснай бібліятэкі калгаса «Новае жыццё» Карэліцкага раёна Гродзенскай вобласці Ганна **Байко**, дырэктар Палаца культуры калгаса «Расія» Гродзенскага раёна Іосіф **Жыхар**, загадчыца Лепельскай раённай бібліятэкі Віцебскай вобласці Марыя **Пісарчык**, кіраўнік хору клуба чыгуначнікаў станцыі Брэст Мікалай **Шошчыц**, загадчыца Карэліцкай раённай бібліятэкі Гродзенскай вобласці Вера **Іваноўская**, загадчык Брэсцкага гарадскога аддзела культуры Мікалай **Багдановіч** і намеснік загадчыка Гродзенскага раённага аддзела культуры Анатоль **Чобат**.

Фота **Ул. Крука.**

Рэспубліканская нарада работнікаў культуры

22 і 23 чэрвеня ў Палацы культуры прафсаюзаў праходзіла нарада работнікаў культуры Беларусі. У сталіцу рэспублікі — Мінск прыехалі начальнікі абласных упраўленняў і загадчыкі раённых аддзелаў культуры, работнікі кнігагандлю і клубных устаноў, бібліятэкары, кінамеханікі і работнікі музеяў, кіраўнікі народных тэатраў. Удзел у нарадзе прынялі сакратары абкомаў партыі, намеснікі старшынь аблвыканкомаў, сакратары абкомаў камсамола.

Нараду адкрыў сакратар ЦК КПБ тав. В. Ф. Шаура.

З дакладам «Аб ходзе выканання ўстановамі культуры Беларускай ССР пастановы ЦК КПСС «Аб задачах партыйнай прапаганды ў сучасных умовах» і рашэнняў XXIV з'езду Кампартыі Беларусі» выступіў міністр культуры БССР тав. Р. Я. Кісялёў.

У спрэчках выступілі Л. Макарэнка — загадчыца Іванавіцкай сельскай бібліятэкі Крычаўскага раёна, С. Пранько — начальнік Гродзенскага абласнога ўпраўлення культуры, В. Галавач — кінамеханік Жыткавіцкага раёна, М. Шаўчук — начальнік Брэсцкага абласнога ўпраўлення культуры, П. Радаліцкі — мастацкі кіраўнік капэлы калгаса «Сцяг Саветаў» Гродзенскай вобласці, А. Падалінскі — загадчык клуба калгаса «XVIII партз'езд» Талачынскага раёна, В. Носаў — загадчык Маладзечанскага гарадскога аддзела культуры, М. Гулевіч — дырэктар Мотальскай сярэдняй школы Іванаўскага раёна, Е. Цімашэнка — сакратар Гомельскага абкома камсамола, Г. Осіпаў — член калегіі Міністэрства культуры СССР, Р. Шырма — народны артыст Саюза ССР і іншыя.

На нарадзе з прамовай выступіў сакратар ЦК КПБ тав. В. Ф. Шаура.

Аднадушна быў прыняты зварот да ўсіх работнікаў культуры рэспублікі.

У рабоце нарады прыняў удзел першы намеснік старшыні Савета Міністраў БССР І. Ф. Клімаў.

26 ЧЭРВЕНЯ—ДЗЕНЬ САВЕЦКАЙ МОЛАДЗІ

Піянеры будучыні

Поезд набліжаўся да Гомеля, а яны, пяцёра, ужо ў каторы раз успаміналі аб незабыўных сустрэчах у Маскве. Іван Бобех, высокі шыракаплечы хлопец, брыгадзір з Мазырскага дрэваапрацоўчага камбіната, гаварыў:

— Гэта ж мы ўтраіх сядзелі ўперадзе, бліжэй да Мікіты Сяргеевіча Хрушчова. Ох, браткі, вялікая адказнасць на нас ляжыць. Піянерамі, разведчыкамі будучыні Мікіта Сяргеевіч назваў нас. А падумаю я, дык надта ж мала мы зрабілі на нашым камбінаце.

Ніна Карпекіна дакранулася да Іванавай рукі.

— А ў нас на шклозаводзе ў Касцюкоўцы разгарнуўся выдатны рух за званне брыгад камуністычнай працы. Але ж сапраўды мала мы яшчэ зрабілі.

На заводзе Ніна кіруе брыгадай, якая рыхтуе шыхту. Здаецца, і нехітрая работа, але паспрабуй зрабі яе абыякава — адразу выйдзе бракаванае шкло. Даўно ўжо брыгада Ніны Карпекінай не ведае браку. Дружных дзяўчат у чырвоных хустках заўсёды ставяць у прыклад, па іх раўняюцца.

У купэ ехалі Якаў Каўшар, старшы машыніст Гомельскага дэпо, Леанід Іваноў — важак адной з першых брыгад камуністычнай працы ў рэспубліцы і ўдарнік камуністычнай працы Віктар Патапенка.

Віктар Патапенка працаваў багермайстрам на торфазаводзе «Бальшавік». Колькі тысяч тон «бурага золата» нарыхтавала віктарава машына!

За вокнамі вагона ляжалі штабелі акуратна складзенага торфу, блішчэлі блакітныя азярцы. Можа таму, што краявід вельмі ж быў знаёмы Віктару Патапенку і неяк адпавядаў яго настрою, юнак гаварыў сябрам:

— Хочацца зрабіць як мага больш, каб хутчэй яно, тое будучае, прыходзіла.

Іван Бобех, які наогул быў у Маскве першы раз у жыцці, гаварыў:

— Ну, браткі мае, рабочыя завода Ліхачова — цудоўны народ! Якую яны нам сустрэчу наладзілі! А калі паэт Аляксандр Безыменскі чытаў верш, дык, паверце, я думаў — спецыяльна пра нас ён яго склаў...

— А я вось усё думаю пра той збіты амерыканскі самалёт, што мы бачылі ў парку імя Горкага, — адазваўся Леанід Іваноў, брыгадзір брыгады камуністычнай працы з завода «Гомсельмаш». — Гэта ж трэба было набрацца такога нахабства, каб лятаць над нашай краінай — шпіёніць...

— Нічога, мы адвучым! — сказаў Якаў Каўшар. — Здорава, проста-такі цудоўна сказаў аб гэтым Мікіта Сяргеевіч. Наша справа, сябры, лепш працаваць, памнажаць рады ўдарнікаў камуністычнай працы. Ну, а калі паспрабуюць яшчэ сунуцца да нас — дадзім так, што наўрад ці пазбіраюць яны тады свае зубы...

Сонечны зайчык скокнуў з-за фіранкі акна вагона і засвяціўся на медалях «За працоўную доблесць», што ззялі на грудзях у кожнага з пяцярых. Медалі гэтыя там жа, у Крамлі, уручыў кожнаму Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Васіль Іванавіч Казлоў.

А хіба мала ўражанняў засталося ў кожнага ад сустрэчы з Масквой, ад выступлення кіраўніка Савецкага ўрада Мікіты Сяргеевіча Хрушчова, ад цёплых, сяброўскіх гаворак з удзельнікамі нарады? Леанід Іваноў глядзеў, як бягуць назад тэлеграфныя слупы, сады, элеватары, і думаў: «Хутчэй бы прыехаць у Гомель, сустрэцца з сябрамі, падзяліцца думкамі аб нарадзе, аб Маскве...» І яму міжвольна прыпомніўся адзін з лістападаўскіх дзён 1958 года. Дзень той на «Гомсельмашы» быў, здаецца, і такі, як і ўсе астатнія, і трошкі не такі. Кіраваў тады іхняй брыгадай зборшчыкаў Пятро Селькін — добры, шчыры хлопец. Ды і астатнія — Аляксандр Канаваленка, Мікалай Нешыты, Марат Шульклепер, Леанід Дзядкоў, Уладзімір Лобаў былі добрымі працаўнікамі.

Нехта з членаў іхняй брыгады падаў думку аб эканоміі.

— Нядобра, не па-гаспадарску часам робім, — падтрымаў Леанід Іваноў. — Хіба не можам мы, слесары-зборшчыкі, выступіць на заводзе ініцыятарамі барацьбы за эканомію крапежных матэрыялаў-метызаў? Можам! Давайце і зробім.

З таго дня пачалі не толькі эканоміць матэрыялы, а і больш звяртаць увагі на культуру вытворчасці. «Калі прыбрана рабочае месца, калі ўсё ў цябе пад рукой, неяк спарней праца ідзе», — сказаў аднойчы Марат Шульклепер.

Перад святам 40-годдзя Ленінскага камсамола іхняя брыгада звыш нормы сабрала сем сіласаўборачных камбайнаў.

— Калі б і іншыя так працавалі, колькі б машын атрымала наша сельская гаспадарка, — неяк сказаў пра іх дырэктар завода.

А яны працавалі ўсё лепш і лепш. Усю душу, увесь агонь сваіх сэрцаў укладвалі зборшчыкі ў кожную машыну, што збіралі іх спрытныя, працавітыя рукі. Тады вось яны і абавязаліся змагацца за высокае званне брыгады камуністычнай працы.

З таго часу многае, вельмі многае змянілася ў іхняй брыгадзе. Леанід Дзядкоў і Іван Ганчароў атрымалі сярэднюю адукацыю. Пётр Селькін закончыў машынабудаўнічы тэхнікум. Налеглі на вучобу Леанід Іваноў і Аляксандр Канаваленка.

— Нялёгка, ох, як нялёгка часам прыходзілася. Сядзіш каторы вечар на ўроку ў школе, вейкі зліпаюцца... Ды адразу ж спахопішся і зноў слухаеш тлумачэнні настаўніка...

А ў сярэдзіне чэрвеня мінулага года ўся брыгада перайшла працаваць у другі цэх, які тады быў у прарыве. Не, не маглі яны спакойна глядзець, калі з гэтага цэха недадавалі за змену па некалькі грэйферных пагрузчыкаў. Начальнік цэха, прысадзісты, каржакаваты Пётр Цімашэнка нават узрадваўся, калі даведаўся, што да яго прыходзяць гэтыя арлы.

— Па прыкладу Валянціны Гаганавай да вас, Пятро Ямельянавіч, — хітравата ўсміхаючыся, гаварыў Цімашэнку Леанід Іваноў. — З прарыву цэх будзем выцягваць.

Яны працавалі і вучыліся. Марат і Леанід закончылі машынабудаўнічы тэхнікум. Будуць паступаць у сельскагаспадарчую акадэмію. На іх месца, у машынабудаўнічы тэхнікум, прыйшлі новыя члены брыгады — Уладзімір Серанкоў і Уладзімір Федасеенка.

Усе вучыліся ва ўніверсітэце мастацкага выхавання. Амаль ніколі не прапускалі новай тэатральнай пастаноўкі ці кінафільма.

І сямейныя ўрачыстасці, розныя святы яны адзначаюць разам.

... А поезд пагруквае і пагруквае. Ніна Карпекіна ўголас разважае, як яны ў брыгадзе завядуць скарбонку прэмій. Іх брыгада часта атрымлівае прэміі. Вось яны і стануць адкладаць грошы, каб потым разам паехаць на экскурсію ў Ленінград ці Маскву. А можа з'ездзіць на якую вялікую будоўлю?..

Іван Бобех уяўляе, як будуць слухаць яго мазыране з дрэваапрацоўчага, калі ён раскажа, што ў Маскве пазнаёміўся з Героем Сацыялістычнай Працы, знатным шліфавальшчыкам Мінскага падшыпнікавага завода Ф. Алексіевічам. Аказваецца, некалі разам у Мазырскім дзіцячым доме абодва выхоўваліся. А потым неяк разышліся іх сцежкі-дарожкі.

А машыніст Якаў Каўшар задуменна глядзіць наперад, высунуўшы галаву з акна, і думае, якая гэта адказная справа — зрабіць рух за камуністычную працу сапраўды ўсенародным. Ды яны пастараюцца гэта зрабіць. Нездарма ж іх назвалі піянерамі будучыні.

Спяшаецца, імчыць стралой наперад поезд...

М. ДАНІЛЕНКА.

Юнацтва роднага краю

26 чэрвеня — дзень моладзі. Дзень юнацтва і хараства. Для савецкіх юнакоў і дзяўчат ён з'яўляецца сімвалам шчасця, натхнёнай працы, здзяйснення светлых мар. Шырокія дарогі ў будучыню адкрыты перад моладдзю. Кожны можа выбраць прафесію па душы, працу па прызванню. Мо' таму на будоўлях сямігодкі Беларусі — у Салігорску і Нова-Полацку — працуюць тысячы маладых муляраў, тынкоўшчыкаў, экскаватаршчыкаў.

У рэспубліцы нямала прадпрыемстваў, на якіх працуе амаль выключна моладзь. Гэта — Мінскі гадзіннікавы завод, Бабруйская фабрыка імя Дзяржынскага, Гродзенскі тонкасуконны камбінат, Аршанскі завод швейных машын. А колькі юнакоў і дзяўчат выходзяць раніцаю на рыштаванні!

Будаўнічы трэст № 1 Мінска — адзін з буйнейшых у рэспубліцы. Рабочыя трэста ставілі жылыя дамы на цэнтральнай магістралі сталіцы, узводзілі карпусы аўтамабільнага і трактарнага заводаў, муравалі сцены многіх адміністратыўных будынкаў. А ўвечары, пераапрануўшыся, сотні юнакоў і дзяўчат спяшаюцца ў свой Палац культуры. Адны з іх — заўзятыя танцоры, другія — спевакі, трэція па некалькі год удзельнічаюць у драматычным гуртку. Працуюць пры Палацы яшчэ гурткі музычных інструментаў, баяністаў, курсы крою і шыцця. Тут штодзень праводзяць свой вольны час больш 300 маладых рабочых.

Маляр Віктар Пятрушкевіч, напрыклад, — аматар музыкі. Ён удзельнік духавога аркестра, які даволі часта радуе наведвальнікаў палаца добрай ігрой. Сябра Пятрушкевіча цясляр Георгій Собаль таксама ўдзельнічае ў аркестры і праявіў сябе здольным музыкантам. Вялікімі аматарамі мастацкай самадзейнасці з'яўляюцца рабочыя УНР сёстры Зіна і Марыя Вараб'ёвы, Елізавета Шаленкова, Ганна Пашко і многія іншыя. Таленавітай спявачкай праявіла сябе тынкоўшчыца Валянціна Міловіна. У дзяўчыны хапае часу не толькі добра працаваць і ўдзельнічаць у самадзейнасці, але і вучыцца. У гэтым годзе яна закончыла дзесяты клас школы рабочай моладзі і збіраецца паступаць у інстытут. Ёй, як і ўсім маладым хлопцам і дзяўчатам, шырока расчынены дзверы ў будучыню.

На здымках: 1. Танцавальны калектыў Палаца культуры будтрэста № 1 выконвае беларускую польку. 2. Удзельнікі духавога аркестра В. Пятрушкевіч (злева) і Г. Собаль на рэпетыцыі.

Фота **Ул. Крука.**

БЛІЖЭЙ ДА ЖЫЦЦЯ, ДА ПРАКТЫКІ

З даклада міністра культуры БССР тав. Р. Я. КІСЯЛЁВА

Ажыццяўляючы распрацаваную партыяй велічную праграму камуністычнага будаўніцтва, народы Савецкага Саюза дасягнулі выдатных поспехаў у развіцці прадукцыйных сіл краіны, у ажыццяўленні планаў стварэння матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма. На аснове ўздыму сацыялістычнай эканомікі краіны няўхільна расце дабрабыт, узнімаецца культурны ўзровень працоўных, разгортваецца творчая актыўнасць народных мас у будаўніцтве камуністычнага грамадства.

Ва ўмовах разгорнутага камуністычнага будаўніцтва партыя надае выключнае значэнне ідэалагічным пытанням. У адпаведнасці з праграмнымі дакументамі XX і XXI з'ездаў КПСС Цэнтральны Камітэт партыі за апошнія гады прыняў рад важных рашэнняў, накіраваных на ўмацаванне і развіццё ідэалагічнай работы ў масах, на ўмацаванне і пашырэнне сувязі партыйнай прапаганды, літаратуры і мастацтва, культасветработы з жыццём народа, з практыкай камуністычнага будаўніцтва. Асабліва вялікае тэарэтычнае і практычнае значэнне для нашай штодзённай работы мае пастанова ЦК КПСС «Аб задачах партыйнай прапаганды ў сучасных умовах». Партыя заклікае нас аддаць усе сілы і веды справе выхавання савецкіх людзей—актыўных будаўнікоў камуністычнага грамадства.

Цэнтральны Камітэт КПБ, усе партыйныя арганізацыі рэспублікі праводзяць вялікую работу па выхаванню савецкіх людзей у духу высокіх прынцыпаў камунізма, скарыстоўваючы ў гэтых мэтах разгалінаваную сетку і шматлікую армію работнікаў культуры і мастацтва.

XXIV з'езд Кампартыі Беларусі многа ўвагі ўдзяліў рабоце ўстаноў культуры рэспублікі. З'езд рэзка крытыкаваў недахопы ў іх дзейнасці і вызначыў далейшыя шляхі развіцця іх і паляпшэння работы. У рэзалюцыі XXIV з'езду КПБ сказана: «Партыйныя і савецкія органы на месцах, Міністэрства культуры і Белсаўпроф не прымаюць неабходных мер да паляпшэння работы культасветустаноў, нездавальняюча арганізуюць будаўніцтва і добраўпарадкаванне клубаў і бібліятэк, падрыхтоўку кадраў культасветработнікаў, недастаткова выкарыстоўваюць клубныя ўстановы ў справе камуністычнага выхавання працоўных.

Творчыя арганізацыі рэспублікі недастаткова змагаюцца за стварэнне высокамастацкіх твораў літаратуры і мастацтва, асабліва на сучасныя тэмы. Па-ранейшаму дрэнна абстаіць справа са стварэннем добрых п'ес і кінасцэнарыяў. У вялікім даўгу перад народам знаходзяцца мастакі, кампазітары, работнікі тэатраў, кіно і музычных калектываў. Міністэрства культуры БССР слаба кіруе творчымі калектывамі, дапускае памылкі ў падборы кадраў, мірыцца з пранікненнем на сцэну халтуры, мала клапоціцца аб стварэнні нацыянальнага рэпертуару».

Гэтую справядлівую крытыку міністэрства і яго органаў на месцах мы разглядаем як сур'ёзную дапамогу і вялікія клопаты Кампартыі Беларусі аб далейшым развіцці нацыянальнай па форме і сацыялістычнай па зместу культуры беларускага народа, як вялікія клопаты аб камуністычным выхаванні савецкіх людзей. У адпаведнасці з патрабаваннямі ЦК КПСС і рашэннямі XXIV з'езду КПБ Міністэрства культуры прымае меры, накіраваныя на карэннае паляпшэнне работы ўстаноў культуры і мастацтва. Аднак работа гэтая ў радзе месц праводзіцца ўсё яшчэ нездавальняюча і не адпавядае высокім патрабаванням сённяшняга дня.

Важная роля ў фармаванні камуністычнай свядомасці савецкіх людзей належыць літаратуры і мастацтву. Беларускае мастацтва за апошні год зрабіла новы крок у сваім творчым развіцці: палепшыліся рэпертуар, абслугоўванне працоўных. На працягу сезона 1959—1960 г. тэатры рэспублікі падрыхтавалі 57 прэм'ер. Сярод іх асноўнае месца займаюць творы сучасных савецкіх драматургаў. Найбольш значныя з іх: «Іркуцкая гісторыя» Арбузава, «Імем рэвалюцыі» Шатрова, «Усё застаецца людзям» Алёшына, «Два колеры» Зака і Кузняцова. З твораў беларускіх драматургаў былі пастаўлены новыя п'есы: «Час любві і нянавісці» Пасава, «Другое знаёмства» Гарулёва, «Злавацца не трэба» Зуба. Неабходна адзначыць, што з вялікім поспехам прайшлі спектаклі «Іркуцкая гісторыя» ў Тэатры імя Якуба Коласа, «Ён уцякае ад ночы» ў Акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы, «Імем рэвалюцыі» ў Магілёўскім тэатры.

Шырока адзначылі творчыя калектывы рэспублікі 90-годдзе з дня нараджэння Ул. І. Леніна. На сцэнах тэатраў імя Коласа, Магілёўскага і Гомельскага былі пастаўлены новыя спектаклі, у якіх гледачы ўбачылі дарагі і любімы вобраз Ільіча. Спецыяльную дэкаду спектакляў аб Леніне правёў Тэатр імя Янкі Купалы.

Тэатры рэспублікі значна пашырылі абслугоўванне сельскіх гледачоў, паказалі для іх на працягу мінулага года 3 131 спектакль і канцэрт.

Але поспехі нашых тэатраў павінны быць значна большымі, чым яны ёсць цяпер. Адмоўна адбіваецца на іх развіцці адставанне беларускай драматургіі. Драматургі слаба распрацоўваюць тэмы сучаснага грамадскага жыцця. Па-ранейшаму вострай застаецца праблема стварэння вобраза станоўчага героя. Нярэдка з-пад пяра драматургаў выходзяць скараспелыя, слабыя ў мастацкіх адносінах творы. Вядома, што іменна па гэтай прычыне не атрымала шырокай грамадскай падтрымкі камедыя Зуба «Злавацца не трэба», пастаўленая Тэатрам Янкі Купалы і ў Бабруйскім тэатры.

Тэатры часам прымаюць да пастаноўкі слабыя ў мастацкіх адносінах творы. Так, напрыклад, не прынесла вялікага поспеху Тэатру імя Коласа пастаноўка п'есы «200 тысяч на дробныя выдаткі» Дыхавічнага. Мастацкія саветы многіх тэатраў непатрабавальна падыходзяць да складання рэпертуару, да якасці спектакляў, працуюць нездавальняюча. Усё яшчэ слабыя творчыя сувязі нашых тэатраў з драматургамі і кампазітарамі.

Кіраўнікі тэатраў мала клапоцяцца аб павелічэнні колькасці наведвальнікаў на сваіх стацыянарах і ў час гастролей.

Дзяржаўная філармонія стала больш актыўна займацца цяпер прапагандай беларускай сімфанічнай музыкі. Значна палепшылася работа музычнага лекторыя, пашыраецца канцэртная дзейнасць нашых творчых арганізацый. Вялікую работу ў гэтым напрамку праводзіць Мінскі абласны ансамбль песні і танца, Дзяржаўны народны ансамбль песні і танца, Акадэмічная харавая капэла і Народны аркестр.

Многа яшчэ недахопаў у рабоце філармоніі. Пакінуты без нагляду ансамбль аперэты філармоніі ператварыўся ў прыватную антрэпрызу артыста Урбана. Ансамбль рэзка знізіў якасць сваіх пастановак і патрабуе тэрміновай рэарганізацыі і ператварэння яго ў сапраўдны тэатр музычнай камедыі.

Сёння прыемна адзначыць, што ў рэспубліцы створаны новы цікавы калектыў Дзяржаўнага ансамбля танца БССР.

У 1960 г. кожны тэатр і канцэртны калектыў разам з драматургамі, кампазітарамі павінны стварыць на сучасную тэму творы мастацтва вялікага грамадскага гучання ў гонар наступнага XXII з'езду КПСС.

У сучасны момант мастакі Беларусі актыўна рыхтуюцца да выстаўкі 1961 г. Да стварэння новых работ прыцягнуты ўсе мастакі рэспублікі. Нам неабходна напярэдадні ўсесаюзнай выстаўкі правесці сёлета і абласныя мастацкія выстаўкі. У гэтай справе вялікая адказнасць ускладаецца на абласныя ўпраўленні культуры.

Аднак нельга не папракнуць вялікіх майстроў беларускага выяўленчага мастацтва т. т. Азгура, Ахрэмчыка, Бембеля, Селіханава і іншых, якія да маючай адбыцца мастацкай выстаўкі абмежаваліся толькі партрэтнымі работамі, ухіліліся ад стварэння тэматычных карцін і групавой кампазіцыйнай скульптуры.

У рэспубліцы слаба вядзецца прапаганда выяўленчага мастацтва сярод шырокіх мас працоўных, сярод дзяцей і школьнікаў. Часам на рынках спажыўцу прапануюцца халтурныя вырабы саматужнікаў-адзіночак. Нізкаякасную прадукцыю выпрабляюць і паасобныя нашы паліграфічныя прадпрыемствы.

У мінулым годзе было наладжана 37 мастацкіх выставак. Аднак пры існуючых фондах Дзяржаўнага мастацкага музея перасоўных выставак можна арганізаваць значна больш.

Далейшае развіццё ў рэспубліцы атрымала музычная культура. Беларускія кампазітары стварылі ў мінулым годзе некалькі цікавых па свайму ідэйнаму і мастацкаму ўзроўню твораў. Гэта, у прыватнасці, саната для фартэпіяна А. Багатырова, рапсодыя для фартэпіяна з аркестрам Д. Камінскага, сімфанічная сюіта «Песні міру» Ул. Алоўнікава, шостая сімфонія Р. Пукста, кантата аб Леніне І. Кузняцова.

Дасягнутыя вынікі ў музычнай творчасці далёка не задавальняюць патрэбы народа. Відаць, нашы кампазітары не авалодалі яшчэ ўсімі сродкамі музычнай драматургіі для стварэння паўнацэнных у мастацкіх і ідэйных адносінах твораў буйных форм на сучасную тэму. Кампазітараў нашай рэспублікі павінна хваляваць думка аб тым, што імі мала напісана яшчэ твораў аб Леніне, што няма яркіх песень аб партыі, аб стваральнай працы народа, няма і новых сучасных песень. Пастаянную патрэбу ў беларускім рэпертуары адчуваюць нашы прафесіянальныя музычныя калектывы і шматлікія калектывы мастацкай самадзейнасці.

За апошнія гады значна пашырылася вытворчасць кінастудыі «Беларусьфільм». Яна выпусціла ў мінулым годзе некалькі мастацкіх і дакументальных фільмаў, якія атрымалі станоўчую ацэнку грамадскасці і гледача. Гэта фільм «Дзяўчынка шукае бацьку» і інш.

Разам з тым мы маем усе падставы прад'явіць сур'ёзныя прэтэнзіі і дакоры работнікам кінематаграфіі рэспублікі. Апошні фільм нашай кінастудыі «Веснавыя навальніцы» (сцэнарыст і рэжысёр М. Фігуроўскі) слабы, без вялікай мастацкай праўды. У аснову твора пакладзены дробныя і надуманыя факты.

Поспех або няўдача кінафільма пачынаецца са сцэнарыя. Нельга на пустым месцы стварыць добры твор. Даўняя і вялікая бяда нашай студыі — адсутнасць якасных, ідэйных і паўнацэнных у мастацкіх адносінах сцэнарыяў, неабходных для стварэння добрых фільмаў. Асноўная адказнасць за гэта кладзецца на беларускіх пісьменнікаў і драматургаў. Вельмі часта практычная сувязь кінастудыі з беларускімі літаратарамі спыняецца на заключэнні дагавора. Падобная заганная практыка прывяла да таго, што кінастудыя сёння заключыла каля трыццаці дагавораў з аўтарамі і не мае амаль ніводнага сцэнарыя, гатовага да запуску.

Буйныя недахопы ёсць у рабоце кінахронікі.

Беларускія работнікі дакументальнага кіно мала асвятляюць жыццё аддаленых раёнаў рэспублікі, не шукаюць новых форм і метадаў адлюстравання нашай рэчаіснасці. Гледачу надакучылі адны і тыя ж аб'екты здымак, адны і тыя ж стандартныя фразы дыктарскага тэксту. Многія нарысы, кіначасопісы надзвычай шэрыя, невыразныя.

Цэнтральны Камітэт КПБ дазволіў арганізаваць у Беларусі спецыяльную студыю дакументальных фільмаў. Гэта ўскладае вялікую адказнасць на работнікаў беларускага кіно, якія абавязаны больш шырока, цікава і ярка адлюстроўваць важнейшыя падзеі з жыцця рэспублікі.

Сучаснасць павінна быць на справе душой мастацтва.

Трэба адкрыць шырокую дарогу на экран перш за ўсё нашаму сучасніку, таму, хто штодзённа робіць вялікія, слаўныя справы. Саюз работнікаў кінематаграфіі БССР павінен стаць па-сапраўднаму творчай арганізацыяй, якая выхоўвала б маладыя кадры і аказвала ім неабходную дапамогу.

Далей міністр культуры спыняецца на задачах, што стаяць перад работнікамі мастацтва рэспублікі. Ён падрабязна гаворыць аб тым, што павінны зрабіць нашы тэатры, кампазітары, мастакі, канцэртныя калектывы, каб наблізіць сваю дзейнасць да жыцця народа, да яго гераічных спраў у барацьбе за выкананне сямігодкі, за пабудову камунізма.

У сучасны момант у нашай рэспубліцы працуюць звыш шасці тысяч клубных устаноў і больш 20 тысяч бібліятэк з кніжным фондам каля 50 млн. тамоў, у тым ліку 3 453 клубныя установы і 2 118 бібліятэк сістэмы Міністэрства культуры. Звыш двух тысяч клубаў і 1 500 бібліятэк належыць калгасам, каля 300 клубаў і палацаў культуры падпарадкаваны прафсаюзным арганізацыям. У рэспубліцы працуюць яшчэ 32 музеі і 18 паркаў культуры і адпачынку.

Вялікі рост у сямігодцы атрымае культурнае будаўніцтва ў рэспубліцы. Аб'ём капітальных укладанняў за сем год толькі па Міністэрству культуры БССР складзе 288 мільёнаў рублёў.

Прапаганда ідэй камунізма ў блізкай і зразумелай для кожнага савецкага чалавека форме павінна вызначаць змест работы культурна-асветных устаноў. За апошні час установы культуры крыху ажывілі сваю работу. У Дамах культуры, клубах і бібліятэках больш стала чытацца лекцый па матэрыялах XXI з'езду партыі, пленумаў ЦК КПСС, а таксама па важнейшых рашэннях партыі і ўрада. Павялічылася колькасць лекцый на сельскагаспадарчыя, прыродазнаўча-навуковыя тэмы. Установы культуры часцей сталі праводзіць тэматычныя вечары і канферэнцыі чытачоў, маладзёжныя вечары і вечары пытанняў і адказаў. Многія клубныя ўстановы і бібліятэкі добра скарысталі наглядную агітацыю, як дзейсны сродак прапаганды матэрыялаў XXI з'езду КПСС, сямігадовага плана развіцця народнай гаспадаркі краіны і рэспублікі, вобласці і раёна, калгаса і саўгаса, сацыялістычных абавязацельстваў працаўнікоў горада і вёскі, іх перадавога вопыту.

Заслугоўвае ўхвалы ініцыятыва ў рабоце Брэсцкага абласнога ўпраўлення культуры (начальнік т. Шаўчук). У гэтым годзе тут аб'яўлена сацыялістычнае спаборніцтва за права называцца «Лепшай культасветустановай Брэсцкай вобласці». Таксама аб'яўлен конкурс на лепшы чырвоны куток вобласці, паход інтэлігенцыі за ўздым культуры вёскі, за падрыхтоўку кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці.

Змястоўная і мэтанакіраваная палітычная і культурна-масавая работа праводзіцца ў Хойніцкім, Іванаўскім, Гомельскім, Уздзенскім, Чашніцкім, Высокаўскім, Столінскім і іншых раёнах. Тут пры кожнай культурна-асветнай установе створаны саветы і шырокі актыў з ліку камуністаў, камсамольцаў, настаўнікаў, медыцынскіх работнікаў, спецыялістаў сельскай гаспадаркі, перадавікоў калгаснай і саўгаснай вытворчасці.

Вялікай увагі заслугоўвае работа Пінскага гарадскога Дома культуры (дырэктар тав. Сакольскі). Работнікі Дома культуры праяўляюць многа ініцыятывы, многа новага, якое заслугоўвае шырокага распаўсюджання і пераймання. Гэта яны з'явіліся ініцыятарамі «Пінскіх вечароў», «Баляў пераможцаў» і ін-

(Заканчэнне на 2-й стар.).

БЛІЖЭЙ ДА ЖЫЦЦЯ, ДА ПРАКТЫКІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

шых цікавых мерапрыемстваў. 12 чэрвеня ў Доме культуры праведзен вечар на тэму: «Марш камуністычных брыгад», удзел у якім прынялі дырэктары ўсіх раённых Дамоў культуры Брэсцкай і суседняй Валынскай вобласці Украінскай ССР.

Вопыт пінскіх таварышаў трэба падтрымаць і распаўсюдзіць не толькі ў гарадскіх, але і ў сельскіх установах культуры.

Шмат цікавага і новага ёсць і ў іншых абласцях рэспублікі. Гродзенскі абком партыі і аблвыканком вырашылі праводзіць у абласным цэнтры справаздачныя канцэрты мастацкай самадзейнасці ўсіх раёнаў.

Магілёўскі абком партыі прыняў пастанову аб будаўніцтве ў сёлетнім годзе больш 500 калгасных і брыгадных клубаў метадам народнай будоўлі.

Шырока распаўсюджваецца такая важная форма работы па камуністычнаму выхаванню, як універсітэты культуры. У сучасны момант у рэспубліцы працуе 170 універсітэтаў і лекторыяў культуры. Вопыт лепшых універсітэтаў культуры паказвае, што яны ўмела прыцягваюць да сваёй работы вядомых вучоных, артыстаў, мастакоў, спецыялістаў і передавікоў прамысловасці і сельскай гаспадаркі і карыстаюцца вялікай папулярнасцю ў слухачоў.

Важнае месца ў ідэалагічнай рабоце партыі займаюць бібліятэкі. Выконваючы пастановы ЦК КПСС і ЦК КПБ, бібліятэкі рэспублікі значна палепшылі абслугоўванне насельніцтва кнігай. У мінулым годзе бібліятэкі Міністэрства культуры абслужылі 2,3 мільёна чытачоў і выдалі 36 мільёнаў экземпляраў кніг. Адна з буйнейшых бібліятэк рэспублікі — Дзяржаўная бібліятэка БССР імя Леніна мае кніжны фонд звыш двух мільёнаў тамоў і абслужыла ў мінулым годзе 26 тысяч чытачоў, выдала больш мільёна кніг.

Узмацнілася сувязь бібліятэк з вытворчасцю. Многія гарадскія бібліятэкі, у тым ліку Новабеліцкая, Новабарысаўская, Аршанская імя Пушкіна, Лідская, Сталінскага раёна ў Мінску, Бабруйская бібліятэка імя Пушкіна разам з прафсаюзнымі і бібліятэкамі іншых ведамстваў арганізавалі рэгулярнае забеспячэнне тэхнічнай і іншай літаратурай рабочых і інжынерна-тэхнічных работнікаў фабрык, заводаў, будаўнічых арганізацый.

Прыкладам добрай сувязі з чытачом з'яўляецца Лепельская раённая бібліятэка (загадчыца тав. Пісарчык). Уся наглядная агітацыя бібліятэкі актуальная і змястоўная. Тут ёсць прыгожа афармленыя стэнды «Наш раён у 1960 годзе», «Вучыцца жыць і працаваць па-камуністычнаму», плакаты «Вопыт лепшых жывёлаводаў — усім калгасам раёна», «Лепельшчына — край блакітных азёр, тут можна зрабіць царства вадаплаваючай птушкі». На стэндах прадстаўлены матэрыялы аб перадавіках калгаснай вытворчасці раёна.

Вялікую і змястоўную работу па выхаванню дзяцей праводзяць дзіцячыя бібліятэкі рэспублікі. У мінулым годзе яны выдалі кніг амаль на мільён экземпляраў больш, чым у 1958 г. У бібліятэкі прыйшло 18 тысяч новых юных чытачоў.

Галоўным у рабоце бібліятэк застаецца задача, каб кнігу чыталі ў кожнай сям'і. Бібліятэкі рэспублікі абслугоўваюць амаль усе сельскія населеныя пункты і кнігу чытаюць да 93 працэнтаў сем'яў, што жывуць на вёсцы. А многія бібліятэкі рэспублікі здолелі арганізаваць справу так, што кнігу цяпер чытае кожны пісьменны жыхар. За год у сельскія бібліятэкі прыйшло 30 тысяч новых чытачоў-калгаснікаў. Ім выдадзена кніг на 666 тысяч больш, чым у 1958 г. У мінулым годзе ў рэспубліцы працавала звыш 11 тысяч перасовак і пунктаў выдачы кніг, 148 хатніх перасовак.

Цяпер трэба звярнуць асаблівую ўвагу на якасць камплектавання кніжных фондаў бібліятэк, добра правесці грамадскі агляд бібліятэк, упарадкаваць размяшчэнне і работу бібліятэк розных ведамстваў.

У нас ёсць магчымасць ужо ў гэтым годзе давесці бібліятэчную кнігу да кожнай сям'і ў горадзе і на вёсцы. Трэба агульнымі намаганнямі бібліятэчных работнікаў і актыву дабіцца выканання гэтай задачы. Трэба шырэй прапагандаваць палітычную, навукова-тэхнічную і сельскагаспадарчую літаратуру.

Каб шырэй раскрыць нашым чытачам кніжныя багацці, 444 бібліятэкі рэспублікі арганізавалі свабодны доступ да кніжных паліц. У Глыбоцкай раённай бібліятэцы пасля адкрыцця свабоднага доступу да кніг, колькасць выдачы літаратуры павялічылася ў тры разы. Такіх жа вынікаў дасягнулі Кобрынская, Брэсцкая, Лідская і іншыя бібліятэкі.

Нягледзячы на некаторае паляпшэнне культурна-асветнай работы ў рэспубліцы, аналіз дзейнасці культасветустаноў дае падставу зрабіць вывад, што мы вельмі марудна выконваем пастанову ЦК КПСС «Аб задачах партыйнай прапаганды ў сучасных умовах» і рашэнняў XXIV з'езду Кампартыі Беларусі. Работа многіх культасветустаноў у нашай рэспубліцы знаходзіцца на нізкім узроўні і не адказвае тым патрабаванням, якія ставяцца партыяй. Галоўны недахоп у тым, што многія культасветустановы не пераадолелі да канца адрыву ад жыцця і практыкі камуністычнага будаўніцтва. У многіх культасветустановах дрэнна наладжана прапаганда перадавога вопыту. Нядаўна на калегіі Міністэрства абмяркоўвалася пытанне аб масава-палітычнай рабоце і мастацкім абслугоўванні працоўных культасветустановамі Пружанскага раёна. Справа там пастаўлена надзвычай дрэнна. Дастаткова сказаць, што агітбрыгада раённага Дома культуры за час веснавой сяўбы ні разу не выязджала ў калгасы. У раёне наогул занядбана ўся культурна-масавая работа.

Асаблівую трывогу ў нас павінна выклікаць нездавальняючая работа культурна-асветных устаноў у саўгасах, а таксама калгасных бібліятэк. У радзе саўгасаў, асабліва тых, што нядаўна створаны, культурна-асветныя ўстановы спынілі сваю дзейнасць. У калгасах жа бібліятэкі не толькі не растуць, а ў радзе месц скарачаюцца. Трэба неадкладна прыняць меры да выпраўлення такога становішча.

Далей тав. Кісялёў прыводзіць прыклады дрэннай работы раду культасветустаноў рэспублікі і гаворыць, што трэба зрабіць, каб нашы клубы, бібліятэкі, хаты чытальні сталі сапраўднымі цэнтрамі культурна-масавай работы на вёсцы.

XXIV з'езд КП Беларусі патрабаваў ад Міністэрства сельскай гаспадаркі, саўнаргаса, кіраўнікоў прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў у бліжэйшыя гады стварыць добраўпарадкаваныя клубы і бібліятэкі на кожным прадпрыемстве, у кожным калгасе і саўгасе. Вырашэнне гэтай задачы дазволіць сур'ёзна пашырыць сетку і палепшыць матэрыяльна-тэхнічную базу культасветустаноў.

Мастацкая самадзейнасць у рэспубліцы ператварылася ў вялікую сілу эстэтычнага выхавання працоўных. Наглядаецца вялікая цяга насельніцтва да культуры. У гарадах і вёсках рэспублікі налічваецца больш 15 тысяч калектываў мастацкай самадзейнасці і 2054 агітацыйна-мастацкія брыгады. У іх рабоце прымаюць удзел звыш 250 тысяч аматараў самадзейнага мастацтва. Самадзейныя артысты наладжваюць у год каля 100 тысяч канцэртаў, на якіх бывае больш 14 мільёнаў гледачоў.

Добра робяць тыя Дамы культуры і клубы, якія з дапамогай удзельнікаў мастацкай самадзейнасці наладжваюць кожны тыдзень не менш аднаго канцэрта або спектакля, рэгулярна арганізуюць выезды сваіх калектываў і агітбрыгад на прадпрыемствы, жывёлагадоўчыя фермы, у паляводчыя брыгады, у аддаленыя населеныя пункты, дзе няма клубаў і не працуюць самадзейныя гурткі.

Важнай падзеяй у культурным жыцці рэспублікі з'явілася правядзенне ў лютым 1960 г. рэспубліканскага агляду мастацкай самадзейнасці калгасаў і саўгасаў, якому папярэднічалі мясцовыя агляды. Спаборнічала каля дзесяці тысяч калектываў самадзейнасці.

Канцэрты і спектаклі рэспубліканскага агляду прайшлі на высокім узроўні і паказалі значны рост выканаўчага майстэрства ўдзельнікаў агляду, а таксама багаты па зместу і разнастайны рэпертуар. Першае месца на рэспубліканскім аглядзе па арганізаванасці і якасці выканаўчага майстэрства занялі Гомельская і Гродзенская вобласці.

Аднак агляд паказаў, што наяўныя ў нас спрыяльныя магчымасці для масавага развіцця самадзейнага мастацтва выкарыстоўваюцца вельмі недастаткова. ЦК КПБ нядаўна разгледзеў пытанне аб стане і мерах паляпшэння мастацкай самадзейнасці ў рэспубліцы і адзначыў, што развіццё мастацкай самадзейнасці яшчэ не адпавядае задачам, якія пастаўлены XXI з'ездам КПСС па арганізацыі культурнага абслугоўвання і эстэтычнага выхавання працоўных.

Рашэнні XII Пленума ЦК КПБ аб стварэнні на працягу бліжэйшых двух-трох год на прадпрыемствах, у калгасах і саўгасах калектываў мастацкай самадзейнасці выконваюцца марудна.

Карэнным чынам трэба палепшыць падрыхтоўку кіраўнікоў гурткоў мастацкай самадзейнасці. Пры рэспубліканскіх і абласных прафесіянальных тэатрах варта праводзіць не радзей чым раз у год дзесяцідзённыя семінары-практыкумы для рэжысёраў народных тэатраў і кіраўнікоў драматычных калектываў.

У мэтах шырокага і пастаяннага азнаямлення працоўных рэспублікі з дасягненнямі ў развіцці мастацкай самадзейнасці ЦК КПБ вырашыў раз у тры гады праводзіць дэкаду самадзейнага мастацтва. У абласцях жа і раённых цэнтрах штогод будуць наладжвацца святы працы і песні або агляды мастацкай самадзейнасці. У канцы 1960 г. у Мінску будзе праведзен паказ лепшых спектакляў самадзейных народных тэатраў і лепшых драматычных калектываў рэспублікі. Дадаткова да існуючага ганаровага звання «Народны тэатр» цяпер уводзяцца: «Народны хор», «Народны ансамбль песні і танца», «Народны аркестр», «Народны сімфанічны аркестр». Нам трэба ўважліва выкарыстаць гэты стымул для далейшага развіцця мастацкай самадзейнасці.

Адным з самых масавых і дзейсных сродкаў выхавання працоўных у камуністычным духу з'яўляецца кіно. Работнікі кінасеткі рэспублікі ў мінулым годзе ў асноўным выканалі ўзятыя на сябе абавязацельствы. Дзяржаўная кінасетка абслужыла на 10,7 мільёна гледачоў больш, чым у 1958 г.

Варта асабліва адзначыць патрыятычны пачын паслядоўнікаў Валянціны Гаганавай, кінамеханікаў Брэсцкай вобласці Георгія Лісюка, Аляксея Мароза, Іосіфа Руднічука, якія перайшлі працаваць на адстаючыя маршруты. Каля 200 кінамеханікаў узялі з іх прыклад.

Многа новага і цікавага паявілася ў рабоце кінафікатараў Беларусі. Кінамеханікі Магілёўскага раёна з'явіліся ініцыятарамі барацьбы за званне ўдарнікаў камуністычнай працы. Яны да 7 лістапада выканалі план 1959 года і дамагліся па раёну дзесяці наведванняў на душу насельніцтва. Магілёўскі абком прафсаюза работнікаў культуры прысвоіў званне «Ударнік камуністычнай працы» 31 кінамеханіку і матарысту. Цяпер увесь калектыў кінаработнікаў раёна носіць ганаровае званне калектыву камуністычнай працы.

Савет кінамеханікаў Аршанскага раённага аддзела культуры сістэматычна займаецца работай кожнай кінаўстаноўкі, дапамагае адстаючым механікам узняцца да ўзроўню перадавых.

Штогод мы пашыраем нашу кінасетку. У мінулым годзе ўступіла ў строй 752 новыя кінаўстаноўкі, адкрыты двухзальны кінатэатр «Мір» у Мінску, кінатэатры з шырокім экранам у Слуцку, Новабеліцы, Брэсце і Слоніме. Працуюць пяць шырокаэкранных перасовак і 73 аўтакінаперасоўкі дзённага кіно.

І ўсё ж, нягледзячы на дасягнутыя поспехі, кінаабслугоўванне насельніцтва рэспублікі пастаўлена нездавальняюча. Перш за ўсё слаба вядзецца растлумачальная работа вакол фільмаў, якія дэманструюцца гледачу, у нас не ліквідавана разрозненасць у рабоце культасветустаноў і ўстаноў кінафікацыі і кінапракату. Трэба мець на ўвазе, што кінапаказ — састаўная частка культурна-асветнай работы. Вось чаму работнікі культасветустаноў і кіно не прадстаўнікі двух ведамстваў, фармальна звязаных адной сістэмай. Яны непарыўна звязаныя паміж сабой адной задачай — дапамагаць партыі выхоўваць і культурна абслугоўваць савецкіх людзей. Таму кожны работнік культуры, асабліва на вёсцы, павінен быць актыўным прапагандыстам і агітатарам узорнага і культурнага кінаабслугоўвання насельніцтва.

У нашай рэспубліцы яшчэ нізкі працэнт наведвання кіно. Ёсць многа населеных пунктаў, дзе рэдка ставяцца фільмы, яшчэ нізкая культура работы кінамеханікаў і матарыстаў, ёсць факты безгаспадарчасці ў выкарыстанні тэхнікі, аўтатранспарту і г. д. Нездавальняюча пастаўлена рэкламаванне фільмаў. Гэтыя недахопы безумоўна перашкаджаюць паспяховай рабоце кінасеткі.

За пяць месяцаў 1960 года кінасетка рэспублікі недавыканала план на 8,5 мільёна рублёў. Значыць, дрэнна яшчэ працуюць у нас Галоўнае ўпраўленне кінафікацыі і кінапракату міністэрства, абласныя ўпраўленні і многія раённыя і гарадскія аддзелы культуры, якія не здолелі забяспечыць выкананне плана.

На прыкладзе Гомельскай вобласці тав. Кісялёў паказвае прычыны нездавальняючай работы кінасеткі.

З 1 кастрычніка 1960 г. работа кінасеткі і кінапракату Беларусі будзе пераведзена на 7-гадзінны рабочы дзень. Адначасова будуць уведзены новыя значна павышаныя стаўкі заработнай платы. Гэта праяўленне вялікіх клопатаў нашай партыі аб работніках кіно трэба апраўдаць сумленнай працай і забяспечыць узорнае абслугоўванне працоўных кіно.

Тав. Кісялёў спыняецца на рабоце паліграфічнай прамысловасці і выдавецтваў Беларусі, якія датэрмінова выканалі план першага года сямігодкі. На прадпрыемствах паліграфічнай прамысловасці за званне брыгад і ўдарнікаў камуністычнай працы спаборнічае 130 брыгад. На паліграфічным камбінаце высокае званне камуністычнай прысвоена 14 брыгадам, на «Палесдруку» — чатыром брыгадам. Калектыў Мінскага паліграфкамбіната дамагаецца права называцца прадпрыемствам камуністычнай працы.

Аднак не ўсе паліграфічныя прадпрыемствы працавалі добра. Так, напрыклад, Віцебская і Маладзечанская друкарні не выканалі гадавы план. На нізкім паліграфічным узроўні друкуюцца Гродзенская, Магілёўская абласныя і многія раённыя газеты.

У мінулым годзе кнігагандлёвая сетка план продажу літаратуры выканала толькі на 98 працэнтаў. Белкнігагандаль адкрыў 10 новых кніжных магазінаў, 32 кіёскі і арганізаваў продаж літаратуры ў радзе прамтаварных і харчовых магазінаў. 38 магазінаў пераведзена на беспрылавачны гандаль. Грамадскія распаўсюджвальнікі прадалі літаратуры на 3,8 мільёна рублёў.

Разам з тым Упраўленне кніжнага гандлю і абласныя ўпраўленні культуры дрэнна арганізуюць гандаль кнігай. Няма неабходнай аператыўнасці і ў рабоце аблкнігагандляў. Яны слаба вывучаюць попыт насельніцтва на кнігу, дапускаюць сур'ёзныя памылкі ў заказах на літаратуру, асабліва на кнігі беларускіх выдавецтваў. Слаба прапагандуюцца і рэкламуюцца кнігі Белдзяржвыдавецтвам, аблкнігагандлямі і магазінамі. Не праяўляецца неабходнай настойлівасці ў пашырэнні сеткі магазінаў, кіёскаў і латкоў.

З кожным годам растуць кніжныя астаткі, дрэнна арганізавана захаванне літаратуры. Гэтыя недахопы прывялі да таго, што за пяць месяцаў бягучага года план продажу кніг у розніцу выкананы толькі на 94,8 працэнта. Асабліва дрэнна працавалі Мінскі і Магілёўскі аблкнігагандлі.

Значная работа праводзіцца Міністэрствам па будаўніцтву новых аб'ектаў культуры. У мінулым годзе былі ўведзены у строй 19 кінатэатраў, дзевяць Дамоў культуры, тры фільмабазы, дзевяць кніжных магазінаў, дзве раённыя бібліятэкі, кінарамонтная майстэрня, кніжная база і рад іншых аб'ектаў. Аднак мы не здолелі, гаворыць дакладчык, закончыць будаўніцтва раённых Дамоў культуры ў Століне, Хойніках і Горках, кінатэатраў у Пінску і Паставах, бібліятэкі ў вёсцы Астрамечава Брэсцкай вобласці, кніжнай базы ў Віцебску. Асабліва дрэнна вялося планавае будаўніцтва аб'ектаў культуры ў Віцебскай і Брэсцкай абласцях.

Сёлета нам трэба асвоіць 38,6 мільёна рублёў, з іх 5 мільёнаў на набыццё абсталявання. Апрача таго адпушчана 10 мільёнаў рублёў на будаўніцтва кінатэатраў за кошт пазык Дзяржбанка. У 1960 годзе мы абавязаны пабудаваць 46 аб'ектаў. Вынікі выканання плана капітальнага будаўніцтва за пяць месяцаў г. г. надзвычай дрэнныя. Пад пагрозу зрыву пастаўлен увод у эксплуатацыю кінатэатра ў Гродна, абласной бібліятэкі ў Гомелі і Дамоў культуры ў Лепелі, Дзяржынску, Карме, Ельску, Нясвіжы і Поразаве. Слаба разгортваецца будаўніцтва тэатра ў Віцебску, гісторыка-краязнаўчага музея і кнігасховішча ў Мінску, кніжнай базы ў Брэсце. Нам трэба прыняць неадкладныя меры, каб своечасова закончыць будаўніцтва ўсіх аб'ектаў культуры, якія запланавана ўвесці ў строй у сёлетнім годзе.

У выкананні пастановы ЦК КПСС «Аб задачах партыйнай прапаганды ў сучасных умовах» і рашэнняў XXIV з'езду КП Беларусі рашаючая роля належыць кадрам. У мінулым годзе Міністэрства культуры накіравала на работу ва ўстановы культуры рэспублікі 600 маладых спецыялістаў з сярэдняй спецыяльнай адукацыяй і 120 з вышэйшай. У гэтым годзе прыступяць да работы яшчэ 480 маладых спецыялістаў з сярэдняй спецыяльнай і 115 з вышэйшай адукацыяй. Апрача гэтага, у мінулым годзе было накіравана на работу 679 кінамеханікаў, якія закончылі мінскую школу. За гэты ж час падрыхтавана на курсах і шляхам індывідуальнага навучання спецыялістаў масавых прафесій 1 340 чалавек, на курсах баяністаў, кіраўнікоў харавых, танцавальных і драматычных калектываў 497 чалавек, а сёлета гэтыя курсы пройдуць 711 чалавек.

Але мы павінны прызнаць, гаворыць Р. Кісялёў, што ў рабоце з кадрамі ў сістэме Міністэрства культуры ёсць яшчэ сур'ёзныя недахопы. У нас маюць месца выпадкі прыёму на работу ва ўстановы і арганізацыі культуры непадрыхтаваных работнікаў, якія не маюць спецыяльнай адукацыі і арганізатарскіх здольнасцей. Слаба вядзецца работа па павышэнню палітычнага, агульнаадукацыйнага, культурнага ўзроўню і дзелавой кваліфікацыі. У нас ёсць яшчэ прыкрыя факты адміністравання, нячулага стаўлення да людзей. Абласныя ўпраўленні і многія раённыя аддзелы культуры мірацца з тым, што ў культасветустановах працуе многа непадрыхтаваных людзей. Яшчэ і сёння больш тысячы чалавек мае адукацыю ў аб'ёме 4—7 класаў. Вядома, ім вельмі цяжка справіцца з тымі вялікімі задачамі, якія пастаўлены перад установамі культуры і мастацтва рэспублікі.

Міністэрству, абласным упраўленням, раённым аддзелам культуры, усім кіраўнікам прадпрыемстваў, арганізацый і устаноў культуры неабходна прыняць сур'ёзныя захады, каб лепш наладзіць падрыхтоўку, падбор, расстаноўку і выхаванне нашых кадраў. Задача заключаецца ў тым, каб укамплектаваць усе ўстановы культуры і мастацтва работнікамі з сярэдняй і вышэйшай адукацыяй за лік выпускнікоў спецыяльных сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў, сярэдніх школ.

Мы абавязаны падрыхтаваць у 1960—1961 г. пры музычных школах і Дамах народнай творчасці за сродкі калгасаў, саўгасаў і прадпрыемстваў не менш 1 600 масавікоў-баяністаў. На сродкі рэспубліканскага і мясцовага бюджэту на курсах будуць вучыцца 965 кіраўнікоў харавых, танцавальных і драматычных калектываў. Павысяць сваю кваліфікацыю 1085 работнікаў культасветустаноў, кінафікацыі і кінапракату.

Недахопы ў рабоце ўстаноў культуры тлумачацца ў значнай ступені тым, што Міністэрства і абласныя ўпраўленні культуры марудна перабудоўваюць сваю работу ў святле патрабаванняў нашай партыі. Міністэрства культуры не пазбавілася яшчэ ў сваёй рабоце элементаў канцылярычшыны і валакіты. Начальнікі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства, іх намеснікі рэдка яшчэ бываюць на месцах, ва ўстановах культуры, дэталёва не вывучаюць іх работу і таму мала праяўляюць ініцыятывы ў пастаноўцы новых пытанняў, слаба абагульняюць, распаўсюджваюць і ўкараняюць перадавыя метады работы ва ўстановах культуры.

Адзін з істотных недахопаў у рабоце міністэрства і абласных упраўленняў культуры — гэта тое, што не на належным узроўні кантроль за выкананнем дырэктыў партыі і ўрада і сваіх уласных рашэнняў. Міністэрства недастаткова працуе з начальнікамі абласных упраўленняў і іх намеснікамі. Будзе карысна запрашаць час ад часу на творчыя сходы ў Мінск па пытаннях мастацтва і літаратуры начальнікаў абласных упраўленняў культуры.

Ва ўсіх звеннях нашай работы трэба рашуча ўзмацніць кантроль, прыняць меры да павышэння ідэйна-творчай узброенасці работнікаў мастацтва і культуры, выхавання іх у духу партыйнай прынцыповасці, высокай адказнасці за даручаную справу.

Няма сумнення, што работнікі культуры Беларусі прыкладуць усе свае сілы, веды і ўменне, каб унесці свой уклад у вялікую справу будаўніцтва камунізма ў нашай краіне.

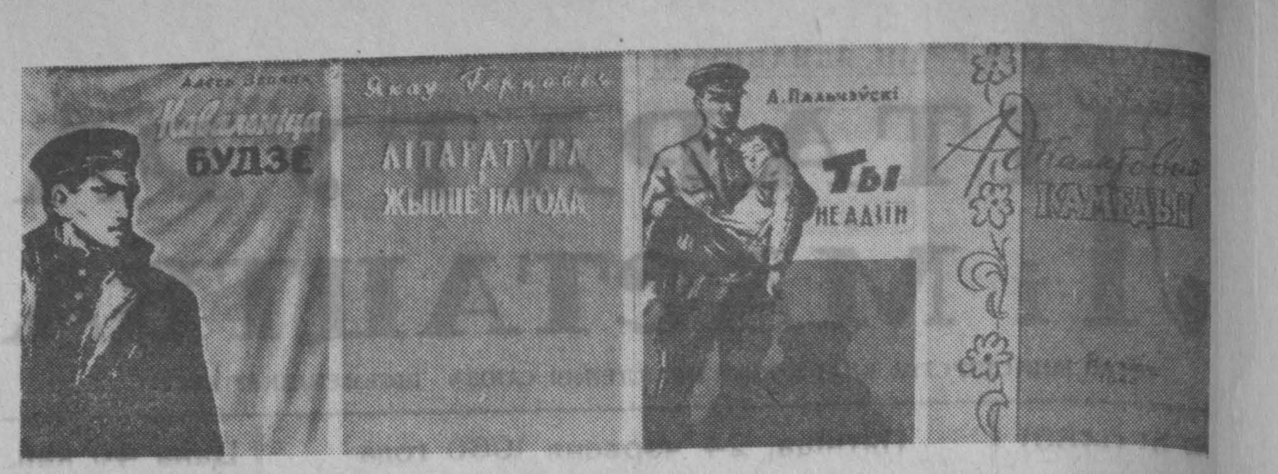

На здымку: вокладкі новых кніг, якія выйшлі ў Дзяржаўным выдавецтве БССР: «Навальніца будзе» А. Звонака (п'еса па матывах трылогіі Я. Коласа «На ростанях»), «Літаратура і жыццё народа» Я. Герцовіча, «Ты не адзін» А. Пальчэўскага, «Аднаактовыя камедыі» М. Алтухова.

У клубе „Гомсельмаша"

Часта наладжваюцца літаратурныя вечары ў клубе завода «Гомсельмаш». У іх актыўны ўдзел прымаюць мясцовыя паэты і празаікі, літаратуразнаўцы, бібліятэчныя работнікі, выкладчыкі мовы і літаратуры, самадзейныя артысты.

Днямі ў заводскім клубе з поспехам прайшоў літаратурны вечар на тэму «Зоркі становяцца бліжэй». Перад камбайнабудаўнікамі з гутаркай «Дарога да зорак» выступіў член Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў тав. Апарцін. Ён расказаў прысутным аб поспехах нашых вучоных у заваяванні космасу, аб спадарожніках і ракетах, аб праблеме палёту чалавека на Месяц.

Удзельнікі заводскай мастацкай самадзейнасці Л. Скобава, Я. Кухарэнка, В. Марцьянава, Л. Місько, М. Гарэлік і Б. Лукоўскі выступілі з чытаннем вершаў савецкіх паэтаў, якія ўслаўляюць чалавека, яго мары і смелыя справы.

Цікава прайшла літаратурная віктарына «Месяц у творах пісьменнікаў». Пераможцам былі ўручаны прызы—кніжкі беларускіх літаратараў. У клубе завода была разгорнута вялікая літаратурная выстаўка на тэму «У імя міру, у імя прагрэсу».

В. СЯМЕНАЎ.

Канферэнцыі чытачоў

Ідучы насустрач пажаданням чытачоў, Хоцімская раённая бібліятэка правяла канферэнцыю чытачоў па раману М. Шолахава «Узнятая цаліна».

Да канферэнцыі ў чытальнай зале раённай бібліятэкі была арганізавана кніжная выстаўка «Наш любімы пісьменнік» (да 55-годдзя з дня нараджэння М. Шолахава). 135 чытачоў бібліятэкі прачыталі творы выдатнага савецкага пісьменніка.

М. ЛАСОЎСКІ.

* * *

У Пружанскім раённым Доме культуры адбылася канферэнцыя чытачоў па раману І. Шамякіна «Крыніцы».

Канферэнцыі папярэднічала вялікая падрыхтоўчая работа. Твор беларускага пісьменніка з захапленнем чыталі і абмяркоўвалі паляводы, жывёлаводы, механізатары, інтэлігенцыя ва ўсіх сельскіх бібліятэках і хатах-чытальнях. Кніга вельмі спадабалася калгаснікам, выклікала многа думак, прапаноў. Вось чаму ў час канферэнцыі прасторная зала раённага Дома культуры была перапоўнена. Па запрашэнню чытачоў у Пружаны прыехаў аўтар кнігі. На канферэнцыі выступілі даярка саўгаса Зінаіда Бусень, дырэктар Пружанскай сярэдняй школы тав. Шышко, чытачы тт. Кузьмянкоў, Петрык і інш.

На канферэнцыі выступіў Іван Шамякін. Ён расказаў, як працаваў над гэтай кнігай, падзяліўся сваімі творчымі планамі.

В. МІХНЮК.

ЦІКАВАЕ, ПАТРЭБНАЕ

«... Нядзеля... У Іванаўскай царкве звоняць званы — сёмуха. А побач на слупе са спецыяльна вывезенага з раённага Дома культуры рэпрадуктара гучаць вясёлыя мелодыі... У гарадскім парку на адкрытай эстрадзе кожны жадаючы можа паслухаць канцэрт мастацкай самадзейнасці, патанцаваць.

Усё гэта нават у саміх веруючых стварала далёка не малітоўны настрой. Да таго ж тут жа кінаперасоўка дэманстравала фільмы «Цёмныя людзі», «Праўда аб сектантах-пяцідзесятніках», «Музей гісторыі рэлігіі і атэізму»...

Не будзем сцвярджаць, што менавіта ў гэты дзень хтосьці парваў з рэлігіяй. Але іскра сумнення абавязкова зарадзілася ў гэты дзень не ў адной душы, атуманенай рэлігійным дурманам».

Вось так захапляюча пра справы цікавыя і важныя расказвае брашура, якую падрыхтаваў да друку рэспубліканскі метадычны кабінет культурна-асветнай работы. У ёй ярка, жыва расказваецца пра вопыт арганізацыі сапраўды масавай культурна-асветнай работы і атэістычнай прапаганды ў Іванаўскім раёне Брэсцкай вобласці.

Вельмі важны, неабходны вопыт пачэрпнуць работнікі клубаў, дамоў і палацаў культуры з брашуры «Балі пераможцаў у сацыялістычным спаборніцтве». У ёй работнікі Пінскага Дома культуры на канкрэтных прыкладах паказваюць, якімі новымі метадамі і формамі работы яны мабілізуюць рабочых, калгаснікаў інтэлігенцыю на перавыкананне заданняў сямігодкі. Гэта ўжо не першая брашура аб вопыце пінчан. У мінулым годзе выдадзена ілюстраваная кніжка «Пінскія вечары». У ёй раскрываецца многа новага ў арганізацыі адпачынку і клубнай самадзейнасці. У плане выданняў кабінета культурна-асветнай работы значыцца яшчэ адна кніжка пінскіх культасветработнікаў: «Марш камуністычных брыгад».

Шырока абагульняецца вопыт не толькі пінчан, але і многіх іншых клубаў і Дамоў культуры рэспублікі. У мінулым годзе выдадзена да дваццаці назваў рознай друкаванай і гектаграфаванай метадычнай літаратуры. Столькі ж будзе выдадзена і ў гэтым годзе. У ліку іх метадычныя дапаможнікі ўніверсітэтам культуры, работнікам сельскіх клубаў, брашуры і лістоўкі аб вопыце работы лепшых культасветустаноў.

Калектыў кабінета не толькі сам выдае карысную і патрэбную літаратуру, але і шырока абменьваецца ёю з саюзнымі рэспублікамі. Зацікавіліся літаратурай кабінета і ў краінах народнай дэмакратыі. Румынскія работнікі культуры, напрыклад, праявілі цікавасць да брашуры «Пінскія вечары». Работнікам культуры і асветы Албаніі спадабаўся плакат: «Камсамольцы — апора клуба».

Н. ЗЕЛКІН.

Сустрэча з выбаршчыкамі

Добра ведаюць і любяць на Брэстчыне выдатны харавы калектыў — Беларускую дзяржаўную акадэмічную капэлу. Кожны яе новы прыезд у вобласць выліваецца ў сапраўднае культурнае свята. Дзе б ні выступаў таленавіты калектыў спевакоў — у Брэсце, на будаўнічай пляцоўцы Бярозаўскай ДРЭС, у многіх раённых цэнтрах, — ён заўсёды збіраў вялікую аўдыторыю ўдзячных слухачоў.

Але, бадай, самы цёплы прыём артысты сустрэлі ў Кобрыне. Мастацкі кіраўнік капэлы народны артыст СССР Рыгор Раманавіч Шырма з'яўляецца пасланцом працоўных Кобрынскага раёна ў Вярхоўным Савеце рэспублікі. На сустрэчу з дэпутатам у летні тэатр кобрынскага парку імя Суворава сабралася каля паўтары тысячы калгаснікаў з усіх сельгасарцелей раёна, а таксама рабочыя і служачыя прадпрыемстваў і ўстаноў.

Дэпутат расказаў аб мерапрыемствах Камуністычнай партыі і Савецкага ўрада, накіраваных на далейшае павышэнне матэрыяльнага дабрабыту народа, аб намаганнях нашай дзяржавы ў барацьбе за прадухіленне пагрозы ўзнікнення новай вайны.

Значную ўвагу Р. Шырма ўдзяліў пытанням развіцця культуры на вёсцы. Ён пакрытыкаваў рад старшынь мясцовых калгасаў, якія ўсур'ёз не займаюцца будаўніцтвам клубаў, развіццём мастацкай самадзейнасці. У заключэнне дэпутат пажадаў працаўнікам калгасных палёў і ферм поспехаў у датэрміновым выкананні заданняў другога года сямігодкі.

Для выбаршчыкаў быў дадзены вялікі канцэрт. Р. Шырму і артыстам капэлы паднеслі букеты кветак.

Ул. ФРЭЙДЗІН.

Брэст.

СВЯТЛО І ЦЕНІ

1. КРЫХУ АБ П'ЕСАХ

Тэатр юнага гледача Латвійскай ССР паказаў у Мінску чатыры спектаклі. Адзін з іх пастаўлены па добра знаёмай п'есе А. Зака і І. Кузняцова, якая ў нашым Тэатры юнага гледача называлася «Гэта было ў Касаткіне», а ў Рызе атрымала назву «Падмаскоўныя вечары». Другі спектакль, пра які хацелася б пагаварыць,—па п'есе «На вуліцы Уітмена» Мексін Вуд. Гэты твор мінчане бачаць упершыню.

Абедзве п'есы, хоць і зусім розныя па тэматыцы, і ідэйнаму напрамку, разам з тым гавораць пра схільнасць тэатра ўзнімаць на сваёй сцэне сур'ёзныя маральна-этычныя і нават грамадскія праблемы, блізкія савецкаму чалавеку. Твор Мексін Вуд расказвае пра дыскрымінацыю неграў у «вялікай дэмакратычнай» Амерыцы, пра тое, як прагрэсіўныя сілы ЗША ўзнімаюць свой голас супраць варварства расістаў.

У амерыканскім гарадку, на вуліцы, якая названа імем выдатнага паэта-чалавекалюбца XIX стагоддзя Уолта Уітмена, адбываецца драматычная калізія, маральным пераможцам у якой выходзяць аптэкар Эд Тылдэн і яго дачка Тоні. Фармальна перамагаюць расісты, яны праганяюць з дому Тылдэнаў сям'ю героя вайны негра Дэвіда Бенета. Але п'еса гучыць аптымістычна: у рады сумленных людзей становіцца ўсё больш амерыканцаў.

2. АКЦЁРЫ

«Гэта было ў Касаткіне» ў рыжскім тэатры і «Падмаскоўныя вечары» ў мінскім—розныя спектаклі. Гэта прыемнае пацверджанне самастойных шляхоў двух тэатраў юнага гледача.

У першую чаргу поспех кожнага спектакля вырашаюць акцёры. Трэба сказаць, што самае моцнае ўражанне ў «Падмаскоўных вечарах» зрабілі выканаўцы другарадных ролей; А Кухараў (Юрка Глотаў) і А. Астраў (Рэпа). Ім вельмі добра ўдалася характарыстыка хуліганаў-крымінальнікаў, якія сакавітымі фарбамі намаляваны ў спектаклі.

М. Батаева (Каця Шагалава) сыграла сваю ролю тэмпераментна, нават экспансіўна, ярка, але зусім непаслядоўна. Якая думка галоўная ў гэтым вобразе, чым матывуюцца ваганні дзяўчыны? На жаль, адказу мы не пачулі. Асобныя месцы, магчыма, сыграны і нядрэнна, але іх не аб'ядноўвае агульная думка.

У названых спектаклях сіла і слабасць майстэрства акцёраў сталі асабліва відавочнымі.

На сцэне Федзька Лукашоў, чалавек цяжкага лёсу, парывісты і схільны да авантурызму. Ён павінен быць такім, агаворымся мы. Але ў выкананні заслужанага артыста Латвійскай ССР Р. Дамбрана Лукашоў не такі. Нягледзячы на ўсе старанні выканаўцы, адчуваецца вялікая ўнутраная інтэлігентнасць, непераадольная мяккасць у вобразе. Не, такі Федзька — гэта не «Бывай, мама». Ён не будзе гуляць у ачко, не трапіць у зладзейскую кампанію. Лукашоў—Дамбран можа быць слабы, разгублены, вялы, але не можа быць хуліганам. Гэта ўжо няпраўда, бо герой Дамбрана і па тэмпераменту павінен быць схільны да хуліганства. Але ўсё ж адчуваюцца сіла і талент акцёра, які ўзяў ролю неадпаведную яму па ўзросту і па характару.

У наступным спектаклі («На вуліцы Уітмена») Дамбран—таленавіты майстар, глыбока эмацыянальны, здольны ў спакойных тонах намаляваць буру пачуццяў. Вобраз Эда Тылдэна, створаны Дамбранам, бездакорны па выкананню, выдатны па гуманістычнай ідэі.

Узроставая неадпаведнасць відаць у выкананні артыстам К. Цітовым ролі камсамольскага «дзеяча» Жарава. Цітоў іграе занадта мітуслівага і балбатлівага камсамольца зусім нядрэнна. Правільна знойдзены рытм ролі, добра перададзены гумар. Але цяжка пагадзіцца з узростам выканаўцы: прызнайцеся, што цяжка быць камсамольцам, калі вам больш за сорак. Куды лягчэй сыграць старога негра Грэмі, спакойнага і мудрага ў сваёй чыстасардэчнасці і любві да кветак. Роля зусім іншага тэмпераменту, і Цітоў тут на месцы.

У Ф. Брына ўзрост адпавядае ролям. Мала таго, ён здолеў знайсці такія сродкі выразнасці, якія робяць яго герояў жывымі. У вобразе савецкага юнака камсамольца Славы Мялешкі столькі прывабнасці і жыццярадаснасці, што ён робіцца галоўнай дзеючай асобай спектакля. Сюжэт адвёў яму дапаможнае месца, а артыст вывеў героя ў цэнтр падзей, таму што менавіта ў жыццялюбнасці і непахіснасці Мялешкі мы бачым аблічча нашай моладзі. Гэтага, на жаль, не здолелі зрабіць Л. Елісееў (Шура Гараеў) і А. Арлова (Дуся Мураўёва). Значна слабейшая па гучанню роля хлопчыка Оуэна, хоць яна ў «Вуліцы Уітмена» адна з цэнтральных. У Оуэна — Брына мала дзіцячага.

Пераўвасабленне П. Карпоўскай з'явілася для нас поўнай нечаканасцю. Пры першай сустрэчы ў спектаклі «Падмаскоўныя вечары» ў ролі Тамары яна здавалася неапраўдана ўзрушанай і нервовай. Былі, праўда, нядрэнныя, эмацыянальныя сцэны, але без сапраўднага лірызму. Штосьці штучнае, наігранае адчувалася ў ролі. І раптам... Сакавіты і адчувальны, важкі характар амерыканкі Оуры Андэрсен. Мужчынскія манеры, голас нізкі з хрыпатою, прасталінейнасць, нечаканасць кожнага руху—усё гэта кантрастуе з мяккай і сапраўды чалавечай душой. Вынік аказаўся самы выдатны. Тут адбылася тая ж з'ява, што і з Брынам. Эпізадычная роля, якая магла прагучаць толькі як акампанемент, сілаю майстэрства стала ў цэнтры спектакля, стала сімвалам гуманізму «сярэдняга амерыканца».

Святло і цень у акцёрскай рабоце зусім не выпадковыя. У рыжскім ТЮГ'у ёсць таленты, ёсць майстры сцэны. Але спецыфіка тэатра заўсёды будзе патрабаваць маладосці выканаўцаў. Трэба не толькі знаходзіць для акцёра найбольш выгадную ролю, але і мець у тэатры моладзь, якая надасць спектаклям новае, яшчэ больш мажорнае гучанне.

3. СЛОВА АБ РЭЖЫСУРЫ

Латвійскі Тэатр юнага гледача вельмі цікавы і, калі, так можна сказаць, кантрасны. У прыватнасці, гэта датычыць рэжысуры. У двух спектаклях, пра якія мы вядзём гаворку, ідзе барацьба двух колераў: чырвонага і чорнага. І разам з тым усё рознае: і сацыяльная глеба, і палітычнае аблічча герояў, і рэжысёры, і аўтары—прадстаўнікі розных сусветных сістэм.

Перад намі рэжысёр з вопытам і званнем заслужанага артыста Латвійскай ССР П. Хомскі і малады В. Маланкін, які толькі яшчэ намацвае самастойныя рашэнні. Яны ставілі розныя п'есы, і вынік іх працы ў многім можна было б растлумачыць драматургічным матэрыялам, маўляў, адна п'еса лепшая, другая—горшая. І

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ВЕРШЫ МАЛАДЫХ

Мікола ВОРАНАЎ.

ГАЛУБЫ НА ПЛОШЧЫ

Заняўся ранак. Плошча
пасвятлела.
Палае неба заравам сцягоў.
І вось на пліты каменныя села
Чародка беласнежных галубоў.

Яны сустрэлі ранак вуркаваннем
Пад звонкі шэлест лісцяў
маладых.
Хто ні праходзіць — кожны
з хваляваннем
Зірне на помнік. Спыніцца на міг.

Стаіць Ільіч з прасцёртаю рукою,
Такі знаёмы, гэткі блізкі нам.
Здаецца, ён заўсёды раніцою
На плошчу сыпле зерне галубам.

Васіль МАКАРЭВІЧ.

Рака Мясрэда

Хто табе такую назву даў,
Ахрысціў цябе гэтак няпэўна?!
Сонная у завадзях вада, —
Ані хваль, ні ўзбушаванай пены.
Толькі віснуць нізка лазнякі,
Выгнуўшыся, вербы косы мочаць,
Ды з вадой штось шэпчуць
трыснягі

У цішы сярод бяскрайняй ночы.
Вузенькая, тонкая, як ніць,
Звоніш залатымі бранзалетамі.
Па табе на чоўне не паплыць,
Нават нельга выкупацца летам.

Справамі, нікому не вядомымі,
Ты занята, скрытная, ўвесь час.
З ілістага дна па-над вадою
Узнімаеш сотні кветак-чаш.
Ціхая ты з русаю травой
І сама з сабой, як мора, светлая.
Застанешся ты навек такой,
Будзеш невядомай, непрыкметнаю.
Ты не крыўдзішся на лёс. Маўчыш.
Хоць і знаеш, да ўсяго
ты звыклая, —
Каб такіх вось не было малых,
Высыхалі б рэкі і вялікія.

Валянцін ЛУКША

КВЕТКА НА ВЕЖАВЫМ КРАНЕ

Цвіла чаромха, ўнізе ўсё бялела.
І ў будцы вежавай вясна была.
У сонцы яркім далячынь гарэла,
І жоўты люцік
У слоіку палаў.
Грымяць каманды гулка:

— Майна!
— Віра!
Цудоўны горад распраўляе крылы.
Хіба ж цяпер
Да кветак брыгадзіру,
Калі яму будоўля гэтак міла.

Як гаспадар,
Агледзеў мур-будынак,
Адкінуў чуб парывам маладым...
Калі ж прышоў кароткі перапынак,
Для кветак брыгадзір
Прынёс вады.

ПРАЗ АГОНЬ ВАЙНЫ

(БЕЛАРУСКІЯ КІНААПЕРАТАРЫ Ў 1941 — 1945 ГГ.).

Айчынная вайна 1941 — 1945 гг. была велізарным выпрабаваннем не толькі матэрыяльнай, але і духоўнай магутнасці Савецкай дзяржавы. Імкненне да перамогі аднолькава адчувалася і ў франтавых акопах, і ў заводскіх цэхах, і на калгасных палях. «Усё для фронта! Усё для перамогі!» — пад гэтым заклікам будавала сваю работу і кінамастацтва краіны. Самым мабільным і баявым відам яго, як заўсёды, была кінахроніка. Ужо на трэці дзень вайны на экранах з'явіліся рэпартажы аб ходзе ваенных дзеянняў.

У першых радах кінадакументалістаў Саюза ішлі і беларускія аператары. І. Вейняровіч успамінае, што пачаў ваенныя здымкі ўжо ў чэрвені. Яму належаць кадры палаючага Мінска. Пайшлі франтавымі шляхамі М. Капкін, М. Сухава, М. Бераў, Ул. Цяслюк, Ул. Цытрон. Уключыўся ў суровае жыццё вайны і малады беларускі аператар І. Камароў, які тады толькі што закончыў Інстытут кінематаграфіі ў Маскве. Усе яны ўліліся ў баявы калектыў Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў (ЦСДФ).

Студыя выдавала ў той час перыядычны часопіс «Совкиножурнал». Плёнкі з франтоў праяўляліся і друкаваліся без усялякай чаргі: кожны разумеў, якую каштоўнасць маюць яны для патрэб абароны. Так, у нумары 88-м спецвыпуску аператару Ул. Цеслюку належаць здымкі контрудараў арміі Конева.

Гэта быў цяжкі час. Вораг падыходзіў да сэрца краіны, да Масквы. У горадзе ствараліся знішчальныя атрады, дывізіі апалчэння. Аб мужнасці і самаадданасці масквічоў быў створаны ў 1941 г. дакументальны фільм «Наша Масква», які заклікаў да рашучай барацьбы з ворагам. Сярод аўтараў гэтага фільма мы бачым імя беларускага аператара І. Вейняровіча.

Намаганні беларускіх аператараў набылі новую сілу ў 1942 г., калі на базе ЦСДФ у Маскве было адноўлена выданне кіначасопіса «Савецкая Беларусь». Вялікае значэнне гэтай падзеі цяжка пераацаніць хоць бы з той прычыны, што часопіс гэты з поспехам дэманстраваўся нават у тыле ворага, у партызанскіх зонах на Беларусі. Змагаючыся з фашысцкай прапагандай нагляднымі фактамі адзінства і згуртаванасці савецкага грамадства, часопіс «Савецкая Беларусь» быў зброяй нашай партыі.

Рэжысёру Г. Сатаравай належыць мантаж большасці выпускаў часопіса ваенных гадоў.

Пад рубрыкай «Сыны беларускага народа на франтах Айчыннай вайны» тут рэгулярна даваліся матэрыялы аб мужнасці нашых салдат і афіцэраў. Для ўзмацнення ідэалагічнага зместу кадраў у часопісе шырока выкарыстоўваліся надпісы-заклікі. Сіла іх — у непасрэдным звароце аўтараў часопіса да гледачоў. Вось два прыклады: «За кожную кроплю крыві гэтых нявінных ахвяр пальецца рэкамі фашысцкая кроў» (№ 4, 1942 г.); «Пакляёмся ж не выпускаць з рук зброі да таго часу, пакуль хоць адзін фашыст ходзіць па нашай зямлі» (№ 7, 1943 г.).

За 1942 г. выйшла чатыры нумары часопіса. Яны невялікія па памерах. Даўжыня выпуску ў сярэднім 250 метраў. Аднак змест іх багаты і разнастайны. Важнае месца адводзіцца паказу работы беларускага друку. У першым жа нумары адлюстраваны будні рэдакцыі газеты «Савецкая Беларусь». Сотні пісем прыходзілі сюды кожны дзень ад беларускіх чытачоў. Заходзілі ў рэдакцыю і франтавікі. Аператары знялі гутарку журналістаў з 13-гадовым партызанам А. Яфрэмавым, узнагароджаным за баявыя заслугі ордэнам Чырвонай Зоркі. У № 3 (1942 г.) аб'ектыў кінаапарата ўводзіць нас у жыццё рэдакцыі сатырычнай газеты-плаката «Раздавім фашысцкую гадзіну!» Над праўкай матэрыялаў схіліліся М. Танк, П. Броўка, А. Астрэйка.

Працягвалі беларускія аператары работу і непасрэдна для ЦСДФ. У 1942 г. толькі М. Бераў падрыхтаваў 10 сюжэтаў для «Совкиножурнала». Сярод іх — «Чырвоная Армія адкідвае нямецкія войскі на захад» № 6, «Памнажаюцца рады гвардзейцаў-артылерыстаў» (№ 11), «Слаўтыя патрыёткі Радзімы» (№ 19).

Але не толькі хранікальныя часопісы залічваюцца ў актыў беларускага кіно тых часоў. У 1942 г. быў створаны вялікі дакументальны фільм-канцэрт «Жыві, родная Беларусь!», прасякнуты сыноўняй любоўю да роднай краіны, верай у перамогу. У гэтым жа годзе выйшаў на экраны яшчэ адзін значны па ідэйных і мастацкіх вартасцях дакументальны фільм — «Дзень вайны» (сцэнарыст А. Каплер, рэжысёр М. Слуцкі). Ён апавядаў аб жыцці нашай краіны за адзін дзень вайны. 160 аператараў прымалі ўдзел у яго стварэнні. Былі сярод іх і беларускія майстры. Лепшымі былі прызнаны кадры, зробленыя І. Вейняровічам. За іх у 1943 г. аператару была прысуджана Сталінская прэмія.

Яшчэ ішлі жорсткія баі (1943 г.) на Арлоўска-Курскай дузе, а ЦК КП Беларусі паставіў перад кінаработнікамі рэспублікі пачэсную задачу — стварыць летапіс выгнання фашысцкіх акупантаў з Беларусі. Была арганізавана беларуская кінагрупа, якая ўзялася выконваць заданне партыі. Асабліва цікавыя ў гэтых адносінах здымкі буйнага дакументальнага фільма «Народныя мсціўцы». Плёнка адлюстравала карціны «рэйкавай вайны», псавання тэлефоннай сувязі, выпуску падпольных газет. Зразумела, што значная колькасць здымкаў была праведзена ў Беларусі, краіне класічнага партызанскага руху.

21 жніўня 1943 г. «Комсомольская правда» пісала, што фільм «Народныя мсціўцы» не толькі выхоўвае ў гледача пачуццё глыбокай любві да Радзімы і палымянай нянавісці да ворага, але і пераконвае ў невычарпальнай сіле савецкага народа, у нязломнай магутнасці яго духу.

У сувязі з заданнем партыі значна пашырылася тэматыка часопіса «Савецкая Беларусь». Выдатная ініцыятыва беларускіх хранікёраў у стварэнні цыкла сюжэтаў аб жыцці сем'яў беларускіх воінаў. Пачатак гэтага цыкла быў пакладзены нумарам чацвёртым за 1943 г. Ён апавядае аб цэнтральным дзіцячым прыёмніку, дзе знаходзіліся дзеці, вывезеныя з акупіраваных раёнаў Беларусі. Аб дапамозе дзяржавы сям'і беларуса малодшага лейтэнанта Зябіжэнскага апавядае пяты нумар часопіса за 1943 г.

Знайшла сваё адлюстраванне ў часопісе і самаадданая праца беларускіх жанчын на патрэбы фронта.

Гаворачы аб хранікальна-дакументальных фільмах ваенных гадоў, трэба адзначыць цяжкасці, у якіх яны ствараліся. Тут не магло быць і гаворкі аб спецыяльным асвятленні ці аб свабодным і зручным выбары ракурсу аператарамі. Часам кадр абмяжоўваецца цёмнай плямай самалётнага крыла або вежы танка, за якой знаходзіўся аператар. Пры выкананні баявога задання ў гады вайны загінулі беларускія аператары Сухава, Пісараў, Капкін.

У ходзе жорсткіх баёў беларускія аператары часта ішлі ў першых шэрангах атакуючых. Так, аператары Ул. Цяслюк і М. Бераў з кінакамерамі ў руках літаральна на плячах немцаў уварваліся ў горад Ельню. Савецкая Армія набліжалася да Беларусі. Подых доўгачаканай сустрэчы з роднай зямлёй адчуваецца ў кіначасопісах таго часу. Нумар 2—3 «Савецкай Беларусі» за 1943 г., у якім гаворыцца аб вызваленні Ржэва і Вязьмы, заканчваецца шматзначным надпісам: «Наперадзе — Беларусь!»

Назвы беларускіх гарадоў і вёсак усё часцей і часцей сустракаюцца ў зводках «Совинформбюро». Да кастрычніка 1943 г. былі вызвалены Хоцімск, Клімавічы, Клічаў, Добруш. Нумар 73 — 74 «Совкиножурнала», які здымаў І. Вейняровіч, поўнасцю прысвечаны гераічнай бітве за Гомель. Аб тым, з якой увагай уся краіна адносілася да апошніх этапаў вызвалення Беларусі, сведчаць і спецыяльныя выпускі «Совкиножурнала» за 1944 г. Назвы іх гавораць самі за сябе: № 1 — «Змаганне за Віцебск», № 2 — «Мінск наш», № 3 — «Бабруйскі кацёл». У іх стварэнні беларускія аператары прымалі самы непасрэдны ўдзел.

З пачаткам вызвалення рэспублікі новая тэма ўладарна ўваходзіць у творчасць беларускіх кінематаграфістаў. Тэма аднаўлення, тэма мірнай, стваральнай працы. Для «Савецкай Беларусі» таго перыяду характэрна пабудова сюжэтаў на кантрастах. З аднаго боку — папялішчы гарадоў і сёлаў, з другога — невычарпальны энтузіязм народа-пераможца. Вось, напрыклад, якія тэмы закранае часопіс № 5 (1944 г.). На фоне разбураных дамоў жыхары Мінска рамантуюць цеплацэнтраль, трамвайную лінію, ужо працуе хлебазавод, выходзіць рэспубліканская газета. Тут жа адлюстраваны першы дзень заняткаў у 22-й Мінскай школе. Вучаніц вітае дырэктар А. Бадзікіна, былая партызанка. Гэта характэрнае з'явішча таго часу.

У 1944 г. у асноўным была вырашана задача партыі і ўрада аб стварэнні кіналетапісу вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў, завяршэннем работы, якая патрабавала шмат якіх ахвяр, быў вялікі дакументальны фільм «Вызваленне Савецкай Беларусі» (рэжысёр Ул. Корш-Саблін, тэкст М. Садковіча). Над стварэннем яго працавала каля 40 аператараў. Гэты фільм не толькі сведчанне славы і мужнасці савецкіх людзей, адданых справе Камуністычнай партыі, але і абвінаваўчы акт фашысцкім вылюдкам, якія тры гады таптալі беларускую зямлю. У канцы вайны замест «Совкиножурнала» пачалі выходзіць «Навіны дня» (пераважна аб жыцці тыла) і «Франтавыя спецвыпускі». Беларускія аператары прымалі у іх самы жывы ўдзел. Асабліва часта сярод аўтараў «Навіны дня» з'яўляецца прозвішча Ул. Цытрона. У 1945 г. ён здымае для гэтага часопіса падзеі, якія адбываліся тады ў вызваленай Польшчы. Ул. Цытрон — адзін са стваральнікаў гістарычнага спецвыпуску «У дзень перамогі». Яму, як і аператару І. Вейняровічу, было прысуджана званне лаўрэата Сталінскай прэміі.

Прыйшоў доўгачаканы мір. Як скарб, якому няма цаны, захоўваецца ў Маскве 3,5 мільёна метраў знятай кінаплёнкі — летапіс Вялікай Айчыннай вайны. 11 ліпеня 1942 года «Правда» пісала: «Мінуць цяжкія часы... на папялішчах, якія яшчэ захоўваюць пах гары і крыві, мы пачалі будаваць новыя гарады, сёлы, разбіваць квітнеючыя скверы, заліваць асфальтам глыбокія варонкі ад снарадаў і авіябомб. ...Тады дастануць са сталёвых незгараемых сейфаў рулоны кінаплёнкі, сотні кіламетраў стужкі — бясцэннага летапісу вялікіх нашых дзён, які мы зараз называем простым словам — кінахроніка. І прыціхне ахопленая цемрай глядзельная зала, дзе будуць нашы дзеці».

Героіка вайны стала гісторыяй. І, вывучаючы яе, мы можам ганарыцца тым, што нашы хранікёры з чэсцю пранеслі праз полымя вайны сцяг беларускага кінамастацтва.

І. РУДАМЕТАЎ.

Фільмы ў ліпені

Мастацкая каляровая кінааповесць «Мары здзяйсняюцца» прысвечана гераічнай працы будаўнікоў Крэменчугскай ГЭС.

Карціна пастаўлена рэжысёрам М. Вінярскім па сцэнарыю М. Таубе. Галоўныя ролі выконваюць: Ільчанкі — А. Папоў, Лешчука — Б. Чыркоў, Лідзіі — Т. Пілецкая, Бераста — Л. Залатухін, Вольгі — Р. Балашова і іншыя.

Стваральнікі кінакамедыі «Сыну пара жаніцца» (кінастудыя «Таджыкфільм») таксама маладыя, як і яе героі. Сцэнарыст Шамсі Кіямаў раней выступаў як акцёр. Для Тахіра Сабірава, у мінулым таксама акцёра, пастаноўка гэтага фільма — першая рэжысёрская работа. Дэбютуюць тут і аператар Генадзій Нікіцін, і мастак Аляксандр Вагічаў.

Фільм расказвае аб каханні заатэхніка Азама і мастака Сайфі да дзвюх дзяўчын з аднолькавым імем Зеба.

Каханню двух маладых людзей Аляксея і Валі прысвечана таксама і карціна кінастудыі «Масфільм» — «Першае спатканне». Аўтар сцэнарыя — Таццяна Сыціна.

Ролю Аляксея выконвае Г. Юматаў. Акцёрскай школай Юматава былі здымачныя пляцоўкі кінастудыі, сцэна Тэатра кінаакцёра. Адразу з фронта Айчыннай вайны прыйшоў Г. Юматаў на кінастудыю «Масфільм» і зняўся там у маленькай ролі ў кінафільме «Вясна». Першая яго вялікая работа — Задораў у карціне «Педагагічная паэма».

Мастацкая кінааповесць «Гэта было вясной» вытворчасці Кіеўскай кінастудыі імя А. П. Даўжэнкі пазнаёміць гледачоў з лёсам выпускнікоў адной з украінскіх школ, якія вырашылі пасля заканчэння вучобы паехаць на будоўлі Сібіры.

Кінакарціна «Тройчы ўваскрэшаны», створаная рэжысёрам Леанідам Гайдаем на кінастудыі «Масфільм» па сцэнарыю Аляксандра Галіча, прысвячаецца хлопцам з прыволжскага гарадка, якія здолелі ў трэці раз адрадзіць да жыцця стары буксір «Арляня».

Ала Ларыёнава, якая даўно стала папулярнай савецкай кінаартысткай, выконвае ў фільме адну з сюжэтна важных роляў — нашай сучасніцы, камсамольскага работніка.

...20 снежня 1919 года ў Смаленску захварэў акцёр, які іграў у гарадскім тэатры ролю Хлестакова. Яго замяніў студыец Уладзімір Сакалоўскі. Так, з выступлення ў гогалеўскім «Рэвізоры» пачалася творчая біяграфія старэйшага майстра рускай сцэны. У ліпені гледачы сустрэнуцца з Ул. Сакалоўскім у новай кінакамедыі «Гушчак з Рыо-дэ-Жанейра» вытворчасці кінастудыі «Ленфільм». Ён выконвае складаную ролю цырульніка Рамана Лукіча, які пасля доўгіх блуканняў за мяжой вярнуўся на радзіму і ніяк не можа звыкнуцца з новымі ўмовамі жыцця.

У каляровым шырокаэкранным фільме «Зімовая фантазія» (сцэнарый і пастаноўка танцаў Л. Лаўроўскага, рэжысёр І. Пасельскі), паказаны канцэрт першага савецкага балету на лёдзе, расказана аб гісторыі стварэння гэтага калектыву.

Для дзяцей будуць дэманстравацца новыя каляровыя мультыплікацыйныя карціны «Стары — перакаці поле» і «Залатое пёрка».

З замежных фільмаў гледачы ўбачаць «Смерць у сядле» (Чэхаславакія), «Аповесць аб вёсцы Любао» (Кітай), «Казка аб 12 ачках» (Венгрыя), «Сіла мундзіра» (ФРГ), «Пасланец народа» (Манголія), «Рымскія канікулы» (ЗША), «Добры дзень, доктар» (Францыя) і іншыя.

Н. КУЗЬМІЦКАЯ.

На здымках: кадры з кінафільмаў «Першае спатканне» і «Мары здзяйсняюцца».

Дакументы герояў

Да дня вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў экспазіцыя Магілёўскага абласнога краязнаўчага музея значна папоўнілася дакументамі, фатаграфіямі, матэрыяламі аб Вялікай Айчыннай вайне.

Адважная патрыётка, выхаванка камсамола Надзея Чарапанава была актыўнай падпольшчыцай Магілёва. Яна ўдзельнічала ў многіх дыверсіях, арганізаваных патрыётамі на чыгуначным вузле. Бацька і маці Надзеі перадалі музею яе фатаграфію, сумачку, дзе яна хавала лістоўкі «Камітэта садзеяння Чырвонай Арміі», асабістыя рэчы.

У гады Вялікай Айчыннай вайны савецкая дэсантная група пад кіраўніцтвам І. Навумовіча ўстанавіла ў горадзе Магілёве радыёстанцыю. Сувязь магілёўскага падполля з вялікай зямлёй ажыццяўляла маскоўская камсамолка-радыстка Ганна Анісімава. Сястра Ганны, Вера, прыслала музею фатаграфіі, дакументы, пісьмы радысткі. Папоўнілася экспазіцыя музея фатаграфіямі, дакументамі адважных падпольшчыкаў Магілёва О. Гарошкі, П. Бялько, П. Дракава, А. Жывапісцавай і іншых.

Знаходзяцца ў экспазіцыі і ўзоры мадэльных мін, толавых зарадаў, маёмасць адважнага падрыўніка М. Арыстава, асабістыя рэчы і дакументы намесніка камандзіра партызанскага атрада В. Іорына.

Пры вызваленні Украіны загінуў смерцю храбрых ураджэнец Бабруйска З. Віхнін. Жонка героя перадала музею грамату аб прысваенні Віхніну звання Героя Савецкага Саюза, франтавыя пісьмы, газеты з апісаннем гераічнага подзвігу, а таксама асабістыя рэчы.

Паступілі ў музей дакументы, фатаграфіі, рэчы Герояў Савецкага Саюза, ураджэнцаў Быхаўскага раёна маршала авіяцыі С. Красоўскага, двойчы Героя Савецкага Саюза С. Шутава, магіляўчан Н. Карначонак, Г. Кавалёва. Брат Героя Савецкага Саюза В. Харужай прыслаў музею фатаграфіі і дакументы аб жыцці і дзейнасці адважнай дачкі беларускага народа.

Н. МЯСНІКОВА.

Для працоўных Бранска і Бежыцы

У Бранску закончыліся гастролі Беларускага дзяржаўнага ордэна Леніна Вялікага тэатра оперы і балету. За 16 дзён калектыў тэатра паказаў працоўным горада 20 спектакляў, у тым ліку оперы «Дэман», «Травіята», «Шукальнікі жэмчугу», «Севільскі цырульнік», «Манон», балеты: «Лебядзінае возера», «Блакітны Дунай», «Эсмеральда» і інш. Гэты ж рэпертуар быў паказаны і працоўным горада Бежыцы, дзе было паказана 20 паралельных спектакляў.

Артыстамі опернага тэатра было дадзена каля 10 канцэртаў. Гастролі беларускіх артыстаў з'явіліся значнай падзеяй у культурным жыцці Бранска і Бежыцы. Калектыў опернага тэатра знаходзіцца цяпер у чарговым адпачынку, пасля якога ў жніўні месяцы выедзе на гастролі ў Калінінград.

МЕСЯЧНІК КНІГІ

У Брэсцкай вобласці пачаўся месячнік кнігі. У гарадах і раённых цэнтрах працуюць кніжныя кірмашы. На вуліцах, у скверах і парках адкрыты латкі і кіёскі. Звыш тысячы кнігаНошаў накіраваліся на прамысловыя прадпрыемствы, у калгасныя вёскі.

Брэсцкі абком камсамола сумесна з аблспажыўсаюзам аб'явілі конкурс на лепшага кнігаНошу і распаўсюджвальніка літаратуры. Пераможцы будуць узнагароджаны каштоўнымі падарункамі і граматамі абкома камсамола.

ПАЧАТАК ПЕРАБУДОВЫ

Беларуская кансерваторыя ў 1959—1960 навучальным годзе правяла работу па перабудове навучальнага працэсу. Увага педагогаў была накіравана на адшуканне новых, больш дасканалых форм выхавання студэнтаў. Задача, якую паставіў наш калектыў, — пераадолець разрыў паміж штодзённай вучэбна-выхаваўчай работай і практычнымі патрабаваннямі жыцця. Кафедры кансерваторыі ўжо цяпер могуць гаварыць пра некаторыя вынікі перабудовы навучальнага працэсу.

Факультэт кампазіцыі, гісторыі і тэорыі музыкі — адзін з асноўных у кансерваторыі. Тут працуюць дванаццаць выкладчыкаў. Апроч педагагічнай і грамадскай работы ў сваёй навучальнай установе амаль усе педагогі прымаюць удзел у музычна-мастацкім жыцці горада і рэспублікі. Педагогі-кампазітары — прафесары А. Багатыроў, М. Аладаў, старшы выкладчык Ул. Алоўнікаў выязджалі з творчай справаздачай у розныя раёны і гарады Беларусі. Старшыя выкладчыкі — Л. Мухарынская, С. Нісневіч, К. Сцепанцэвіч, В. Сізко выступаюць у музычным лекторыі, які існуе пры кансерваторыі ўжо два гады. Частка педагогаў чытае музычна-адукацыйныя лекцыі ва ўніверсітэце музычнай культуры пры рэспубліканскім тэлебачанні, супрацоўнічаюць у рэспубліканскім друку, Беларускім радыё, выступаюць з дакладамі ў Таварыстве дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі.

Кандыдат мастацтвазнаўства М. Шыфрын, старшыя выкладчыкі П. Падкавыраў, М. Міненкова, Ю. Ляцецкі і іншыя вядуць метадычныя заняткі з выкладчыкамі дзіцячых музычных школ Мінска і аказваюць метадычную дапамогу музычным вучылішчам рэспублікі.

Пашыраючы і ўзбагачаючы формы музычна-асветнай работы з насельніцтвам, педагогі кафедры кампазіцыі, гісторыі і тэорыі музыкі паглыбілі выхаванне маладых музыказнаўцаў і кампазітараў, наблізілі навучальны працэс да практычных патрэб. Асаблівая ўвага звернута на прафесіянальную падрыхтоўку студэнтаў па курсу «Спецыялізацыя». Праз гэты курс непасрэдна ажыццяўляецца сувязь вучэбна-выхаваўчага працэсу з практычнымі задачамі. Работа па «спецыялізацыі» ідзе па некалькіх лініях: студэнты малодшых курсаў пішуць рэфераты, робяць метадычныя распрацоўкі, аналізуюць музычныя творы, даследуюць пытанні тэорыі і гісторыі музыкі, народнай музычнай творчасці. Апроч гэтага студэнты пішуць рэцэнзіі на канцэрты, тэксты лекцый на музычна-адукацыйныя тэмы. Яны падбіраюць матэрыялы і ствараюць анатаваны альбом па гісторыі Белдзяржкансерваторыі, складаюць тапаграфіі і бібліяграфіі па творчасці беларускіх кампазітараў, рыхтуюць уступныя словы да канцэртаў, пішуць артыкулы да юбілейных дат кампазітараў для факультэцкага музыказнаўчага бюлетэня.

Студэнты III — IV курсаў знаходзяцца ў кантакце з музычнай рэдакцыяй радыё. Па даручэнню гэтай творчай арганізацыі яны пад кіраўніцтвам педагога выконваюць асобныя заданні. У 1959—60 навучальным годзе, напрыклад, былі выкананы ў класе спецыялізацыі і прагучалі ў эфіры наступныя музычна-адукацыйныя перадачы студэнтаў: «Камерна-інструментальная музыка» (студэнтка З. Мажэйка), «Камерна-вакальная музыка» (студэнтка Е. Саламаха), «Развітальная сімфонія Гайдна» (студэнт Ул. Калужскі).

Па курсу «Спецыялізацыя» нашы студэнты пішуць і навуковыя працы. Лепшыя з іх прадстаўляюцца штогод на гарадскі конкурс. Пры выбары тэматыкі навуковых прац студэнты арыентуюцца, галоўным чынам, на распрацоўку мала або зусім не даследаваных пытанняў беларускай народнай творчасці і прафесіянальнай музыкі. Сярод навуковых работ студэнтаў на гэтыя тэмы можна, напрыклад, указаць на наступныя: «Партызанская тэматыка ў вакальнай творчасці беларускіх кампазітараў», «Беларуская рэкруцкая песня», «Асаблівасці рытмічнай структуры беларускіх народных песень», «Кантата «Сказ пра Мядзведзіху» А. Багатырова. Новае мы імкнуліся ўнесці і ў тэмы дыпломных работ студэнтаў-выпускнікоў.

Студэнты-дыпломнікі арыентуюцца ў асноўным на распрацоўку актуальных пытанняў беларускай народнай і прафесіянальнай музычнай творчасці і на распрацоўку метадычных тэм, якія маюць практычную цікавасць для студэнтаў-завочнікаў і педагогаў музычных вучылішчаў. Так, напрыклад, два дыпломнікі — з трох — выпуску 1959—60 навучальнага года працавалі над тэмамі: «Гісторыя збірання беларускіх народных песень у дарэвалюцыйны перыяд», «Метадычная распрацоўка па тэме: мадуляцыя ў курсе гармоніі для студэнтаў музычнага вучылішча» (аддзяленне духавікоў і народных інструментаў).

Аднак у выбары тэм дыпломных работ, на нашу думку, не ўсё зроблена з пункту погляду набліжэння да практыкі, да патрабаванняў жыцця. Зусім магчыма даручаць студэнтам у якасці тэм дыпломных работ, напрыклад, складанне тэкстаў цыкла лекцый па пытаннях музычнай адукацыі або папулярнага даведніка па оперы, сімфанічных творах.

Кафедра за апошні час звярнула сур'ёзную ўвагу на самастойную працу студэнтаў, на семінарскія заняткі па музычна-тэарэтычных дысцыплінах. На спецкурсах павялічана колькасць семінараў. Мы дамагаемся таго, каб практычныя заняткі сталі адной з дзейсных форм выхавання студэнтаў. На жаль, навучальным планам семінарскія заняткі прадугледжаны не па ўсіх спецыяльных музычна-тэарэтычных курсах, напрыклад, яны не плануюцца па курсах гісторыі музыкі. Мы лічым таксама вельмі неабходным арганізацыю семінараў па агульнаму курсу гісторыі музыкі ўсіх прафесій.

Некаторага паляпшэння дамаглася кансерваторыя і ў арганізацыі педагагічнай практыкі студэнтаў. З гэтага навучальнага года яе вядуць не толькі студэнты-музыказнаўцы, але і кампазітары. Педагагічная практыка ідзе па некалькіх напрамках. Частка студэнтаў пад кіраўніцтвам педагога праходзіць практыку па музычна-тэарэтычных дысцыплінах пры дзіцячай музычнай школе-адзінаццацігодцы. Другая частка студэнтаў па рэкамендацыі кафедры праходзіць практыку па музычна-тэарэтычных дысцыплінах у групах гарадскога самадзейнага маладзёжнага хору пры кансерваторыі. Трэцяй частцы студэнтаў, пераважна старшых курсаў, улічваецца як практыка пастаянная работа ў музычных вучылішчы, музычнай школе-адзінаццацігодцы і на радыё. Гэты від практыкі таксама накіроўваецца і кантралюецца педагогам.

Апроч педагагічнай работы студэнты маюць і лектарскую практыку. Яны перыядычна выступаюць з лекцыямі або ўступнымі словамі перад канцэртам у розных аўдыторыях — у кансерваторыі, у калгасах, у дамах культуры прадпрыемстваў горада.

Пачынаючы з сакавіка студэнты I—IV курсаў пад кіраўніцтвам педагога выступалі з уступнымі словамі, лекцыямі перад канцэртам грамзапісу ў рэспубліканскай нотна-музычнай бібліятэцы. У апошні час гэтыя лекцыі-канцэрты былі перанесены ў больш шырокую аўдыторыю — у адну з сярэдніх школ Мінска. Студэнты-музыказнаўцы таксама праходзілі практыку працы ў бібліяграфічным кабінеце нотна-музычнай бібліятэкі кансерваторыі. Гэты цікавы актыўны від практыкі пад кіраўніцтвам кваліфікаванага бібліятэчнага работніка С. Палферавай вядзецца па працягу ўсяго навучальнага года і мае мэтай далучэнне студэнтаў да спецыфікі бібліятэчнай справы, да работы ў бібліяграфічных аддзелах, у навуковых чытальных залах.

Адной з важнейшых форм выхавання студэнтаў-музыказнаўцаў і кампазітараў мы лічым працу навукова-студэнцкага таварыства і плануем яе ў адпаведнасці з агульнымі задачамі перабудовы музычнай адукацыі. На творчых пасяджэннях мы імкнёмся развіваць ініцыятыву студэнтаў, арганізуем сустрэчы з дзеячамі мастацтва, кампазітарамі, наладжваем праслухоўванне і абмеркаванне твораў, якія рэдка выконваюцца, плануем абмеркаванне работы студэнтаў-кампазітараў і музыказнаўцаў факультэта. Праводзяцца конкурсы на лепшыя музыказнаўчыя і кампазітарскія работы.

У мэтах набліжэння навучальна-выхаваўчай работы са студэнтамі да практычных задач, кафедра сумесна з дырэкцыяй кансерваторыі пры садзеянні Саюза кампазітараў Беларусі штогод арганізоўвае фальклорныя экспедыцыі студэнтаў-музыказнаўцаў і кампазітараў. Экспедыцыі пад кіраўніцтвам педагога кафедры плануюцца ў адпаведнасці з агульным рэспубліканскім планам збірання беларускай народнай творчасці. Для паспяховага правядзення запісаў музычнай творчасці на кафедры распрацавана спецыяльная метадычная «Памятка збіральніку народнай песні». У ёй абагульнены вопыт збірання і запісу народных песень ва ўмовах Беларусі, улічана спецыфіка бытавання народна-песеннага мастацтва ў нашай рэспубліцы.

Фальклорныя экспедыцыі ў асобныя раёны Беларусі кансерваторыя імкнецца спалучаць з масава-асветнай работай студэнтаў, з іх выступленнем перад насельніцтвам вёсак па пытаннях музычнага мастацтва. Так, восенню мінулага года ў час фальклорнай экспедыцыі ў Лоеўскі раён студэнты Мажэйка, Саламаха, Калужскі, а таксама кіраўнік экспедыцыі Л. Мухарынская праводзілі гутаркі на музычна-адукацыйныя тэмы з насельніцтвам розных вёсак гэтага раёна. Удзельнікамі экспедыцыі была таксама аказана кансультацыя самадзейным калектывам.

У другім семестры 1959—60 навучальнага года кансерваторыя распрацавала мерапрыемствы, накіраваныя на паляпшэнне навучання студэнтаў-музыказнаўцаў замежным мовам. Рэкамендавана даручаць студэнтам пераклады з замежнай мовы на рускую кніг, прац па зарубежнай класічнай музыцы, прадмоў і анатацый да клавіраў опернай і сімфанічнай літаратуры, асобных артыкулаў па пытаннях музычнага жыцця дэмакратычных краін.

Такія першыя крокі перабудовы работы па выхаванню маладых музыкантаў і кампазітараў. У гэтай галіне яшчэ нямала нявырашаных задач. Абавязак педагогаў вышэйшай школы — выхаваць высокаадукаваных і ўсебакова падрыхтаваных спецыялістаў—работнікаў музычнага фронта. У такіх спецыялістах маюць патрэбу радыё, тэлебачанне, тэатр, друк, музычна-навучальныя ўстановы абласных і раённых цэнтраў нашай рэспублікі. Педагогі кансерваторыі прыкладуць усе намаганні, каб выканаць гэтую цяжкую, але важную задачу.

Г. ГЛУШЧАНКА.

З пункту гледжання камерцыі

Каля слуцкага кінатэатра «Беларусь» адвячоркам мнагалюдна. Прыемна ў чаканні сеанса прагледзець газету, палюбавацца чысцінёй вымытага навальніцай неба. Гледачы час ад часу пытаюць адзін у аднаго:

— Калі ж у Слуцку можна будзе паглядзець дакументальны фільм?

Задавалі такое пытанне і дырэктару кінатэатра т. Малаш.

— А мы ставілі адзін раз. Дык зала і напалавіну не была запоўнена, — адказала яна. — На дакументальным кіно я план не выканаю...

Так, толькі адзін раз, неяк напрадвесні, у кінатэатры «Беларусь» далі адзін сеанс дакументальнага фільма. Чаму было мала гледачоў? Рэкламы фільму не было ніякай. Многія заяўлялі: «Навошта чатыры рублі плаціць за дакументальнае кіно, калі можна мастацкі фільм паглядзець за гэтыя ж грошы?». Справа ў тым, што яшчэ ў мінулым годзе былі выпадкі, калі білеты на дакументальнае кіно прадавалі, як і на мастацкі фільм — па адной цане. Вось чаму мала хто пайшоў на яго.

У Слуцку ёсць кантора кінапракату, дзе захоўваюцца сотні розных дакументальных і навукова-папулярных фільмаў. Аб тым, каб паглядзець іх, случане могуць толькі марыць. Мінуюць слуцкія экраны не толькі шэдэўры дакументальнага кіно, але часта і часопісы «Навіны дня». Як толькі мастацкі фільм дэманструецца больш як паўтары гадзіны, т. Малаш адмяняе паказ кіначасопіса перад пачаткам сеанса.

— Карціна вельмі доўгая(?), — заяўляе яна гледачам.

Часта без усякай прычыны закрываюць кіначасопісу шлях на экран.

Чатыры кіназалы ёсць у Слуцку. Для такога горада гэта нямала. Аднак тры з іх фактычна дублірующь кінатэатр «Беларусь». Скажам, сёння тут ідзе новы фільм. Праз тыдзень ён дэманструецца ў Доме культуры, праз два—у гарадскім клубе, праз тры—у клубе будаўнікоў. А чаму б, скажам, у Доме культуры не дэманстраваць дакументальныя фільмы хоць бы два разы на тыдзень?

Ёсць шмат недахопаў і ў дэманстрацыі мастацкіх фільмаў. Нярэдка ў кінатэатры «Беларусь» за тыдзень зменіцца чатыры—пяць фільмаў. Ацэнку ім дае не хто іншы, як сама дырэктар т. Малаш. Прытым, вывады яна робіць па аднаму-двух сеансах. Не было паўзалы гледачоў—значыць «дрэнны» фільм. Дзень пройдзе, а на другі паказваюць ужо новы фільм. Таму многія гледачы законна абураюцца. Затое некаторыя пошлыя, нізкапробныя замежныя фільмы, у якіх прапаведуецца буржуазная абывацельская мараль, у кінатэатры «Беларусь» ішлі па тыдню і больш. «Малады млынар» пабіў рэкорд усім. Гэты фільм дэманстраваўся 15 дзён. Амаль столькі займалі экран фільмы «Каханне з першага позірку» і «Жаніх для Лауры». А вось «Мёртвыя душы» ледзь пратрымаліся на экране тры дні. Такі лёс напаткаў польскі фільм «Арол» і іншыя. Вось да чаго прыводзіць камерцыйны падыход да такога магутнага сродку выхавання мас, якім з'яўляецца кіно. Чаму гэта дырэктар кінатэатра павінен вырашаць лёс фільма? Ну, а калі на гэтай пасадзе сядзіць чалавек, пазбаўлены мастацкага густу, які ў кіно бачыць толькі адно—пабольш выручыць грошай і атрымаць прагрэсіўку. Не, з такім становішчам мірыцца нельга.

П. МІХАЙЛАЎ.

Выстаўка аб творчасці паэта

У Тураўскай раённай бібліятэцы аформлена кніжная вітрына, прысвечаная 50-годдзю з дня нараджэння выдатнага савецкага паэта Аляксандра Твардоўскага.

Тут сабраны творы паэта «Васілій Цёркін», «Дом ля дарогі», «За даллю—даль» і інш. На вітрыне карціна Ю. Няпрынцава «Адпачынак пасля бою», напісаная па матывах паэмы «Васілій Цёркін».

Вялікае месца на вітрыне займае літаратура аб жыцці і літаратурнай дзейнасці паэта.

ГЭТА СПРАВА НЕАДКЛАДНАЯ

За гады савецкай улады, дзякуючы мудрай ленінскай нацыянальнай палітыцы, беларускі народ дасягнуў велізарных поспехаў ва ўсіх галінах гаспадарчага і культурнага будаўніцтва. Непасрэдна адлюстроўваючы жыццё народа ва ўсіх яго праявах, расквітнела наша літаратура, узбагацілася новымі творамі аб жыцці і працы савецкіх людзей. У сувязі з развіццём тэхнікі, навукі, культуры, зменамі ў быце, светапоглядзе людзей значна папоўніўся і слоўнікавы склад беларускай мовы.

Аб багацці і разнастайнасці яе сведчыць не толькі тое, што гэтай мовай напісаны самабытныя, высокамастацкія творы, вядомыя далёка за межамі рэспублікі, але і тое, што з'явілася магчымасць перакладаць на нашу мову працы класікаў марксізма-ленінізма, творы класікаў рускай і зарубежнай літаратуры.

Росту міжнароднага аўтарытэту Савецкай Беларусі садзейнічаў той вялікі ўклад, які яна ўнесла ў справу барацьбы ўсяго савецкага народа супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Па меры таго, як Беларусь, нядаўна адсталая і цёмная, у савецкі час хуткімі тэмпамі ператварылася ў магутную індустрыяльна-калгасную дзяржаву, пашыраліся і ўмацоўваліся яе палітычныя і культурныя сувязі з іншымі краінамі свету, усё большая колькасць працоўных іншых краін пачала цікавіцца жыццём, бытам, культурай беларусаў.

У наш час, калі самым актуальным у міжнародным жыцці стала пытанне аб мірным суіснаванні, калі ўмацаванне сувязей паміж народамі стала адной з асноўных ідэй прагрэсіўнага чалавецтва, шырокае азнаямленне народаў свету з нацыянальнымі мовамі, літаратурамі набыло асабліва важнае значэнне.

Шырокае знаёмства народаў іншых краін з беларускай літаратурай дало б магчымасць шматлікім зарубежным сябрам лепш зразумець нацыянальны характар, жыццё, надзеі і імкненні нашага народа.

Надзвычай важным сродкам умацавання міжнародных сувязей з'яўляюцца для нас перакладныя беларуска-іншамоўныя слоўнікі, таму аператыўнае стварэнне такіх слоўнікаў стала цяпер неадкладнай справай. Многія творы беларускай літаратуры перакладзены на замежныя мовы (англійскую, нямецкую, французскую, кітайскую, на мовы краін народнай дэмакратыі). Але некаторыя з іх перакладаліся з рускай мовы. Пры паяўленні ж беларуска-іншамоўных слоўнікаў гэтая праца магла б быць больш шырокай і плённай.

Адсутнасць беларуска-іншамоўных слоўнікаў адбіваецца таксама і на вывучэнні замежных моў у школах Беларусі. Без такіх слоўнікаў немагчыма напісаць падручнікі па замежных мовах для беларускіх школ. Будзе таксама вельмі добра, калі вывучэнне замежных моў па падручніках будзе весціся пры дапамозе перакладаў не толькі на рускую мову, але і непасрэдна на беларускую, якую дзеці і студэнты вывучаюць нароўні з другімі мовамі. Гэта з'яўляецца карысным і з пункту погляду методыкі выкладання.

Пры вывучэнні замежных моў вучні часта няправільна і недакладна засвойваюць значэнні слоў, іх ужыванне, ды і сам па сабе такі «трайны» пераклад (з замежнай мовы на рускую, а з рускай на родную) стварае для дзяцей непатрэбныя дадатковыя цяжкасці. Вядома, што нават вопытнаму перакладчыку цяжка перакладаць з іншай мовы на беларускую ці, наадварот, з беларускай на іншую пры дапамозе руска-іншамоўнага слоўніка. Толькі пры добрым веданні лексікі трох моў, самых дробных адценняў у значэнні слоў можна ўстанавіць, які пераклад найбольш падыходзіць. Напрыклад, каб перакласці беларускае слова «лічба» на англійскую мову, недастаткова ведаць, што беларускае слова «лічба» можа адпавядаць рускаму «число». Хоць у рускіх слоўніках слова «число» перакладаецца на англійскую мову «guantity», «number», «score», «ratio», ні адно з іх не адпавядае беларускаму слову «лічба»—яно перакладаецца «figure».

У радзе выпадкаў памылкі ўзнікаюць з-за падабенства слоў у гучанні. Напрыклад, рускае слова «лава» перакладаецца на нямецкую як «dielava», а беларускае слова «лава»—як «die Bank», рускае «лик» (лицо) перакладаецца на англійскую «face», а беларускае «лік»—словамі «number», «score».

Пры выкарыстанні руска-іншамоўнага слоўніка ў вучняў можа скласціся няправільнае ўяўленне аб аб'ёме значэнняў слова: напрыклад, слова «сярэдзіна» ў рускай мове мае два значэнні («места, аддаленае аднолькава ад краёў чаго-небудзь» (сярэдзіна возера) і «момант аднолькава аддалены ад пачатку і канца чаго-небудзь» (сярэдзіна дня), а ў беларускай мове яно, апрача гэтых двух значэнняў раўназначна слову «паясніца».

І, галоўнае, пры выкарыстанні руска-іншамоўнага слоўніка па-за ўвагай вучня пры перакладзе застаецца мноства слоў уласнабеларускіх, якіх няма ў рускай мове, і якраз слоў самабытных, тыповых для роднай мовы. Так, вучань не будзе ведаць, як перакласці на замежную мову словы, пашыраныя ў штодзённым жыцці Беларусі, тыпу—«груд», «вырай», «прыпол», «прызба», «ле́таваць», «выносісты», «выспа», «нэндза», і многія іншыя.

У радзе выпадкаў вучань, карыстаючыся руска-іншамоўным слоўнікам, здзіўлена заўважае, пераклаўшы слова, што яно бытуе ў роднай мове, а часта абрасло вытворнымі словамі. Так здараецца, напрыклад, пры перакладзе нямецкіх слоў «дах», «фарба», «дрот», «гандаль», «фурман», «цуглі» і цэлага раду іншых. Наяўнасць беларуска-іншамоўных слоўнікаў дала б магчымасць выкарыстаць такія спецыфічныя лексічныя адпаведнасці для лепшага засваення замежных моў беларусамі.

Гэтыя прыклады, а колькасць іх лёгка павялічыць, сведчаць аб неабходнасці стварэння беларуска-іншамоўных слоўнікаў з мэтай паляпшэння вывучэння замежных моў у школах і вышэйшых навучальных установах рэспублікі.

Выходзячы з такіх меркаванняў, кафедра замежных моў Беларускага інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту ў садружнасці з выкладчыкамі Гомельскага педагагічнага інстытута і актывам настаўнікаў замежных моў школ горада ў мінулым годзе распачала ўкладанне беларуска-нямецкага і беларуска-англійскага слоўнікаў.

Работа над слоўнікамі ўзгоднена з Інстытутам мовазнаўства АН БССР, які аказвае калектыву складальнікаў слоўнікаў сістэматычную навуковую і практычную дапамогу.

Створаны дзве брыгады складальнікаў слоўнікаў. Брыгаду складальнікаў беларуска-нямецкага слоўніка ўзначальвае выкладчыца БІЦЧТ'у В. Грыдзюшка, у складзе брыгады—выкладчыкі кафедры Н. Тупальскі, А. Галай, Б. Гінзбург, Л. Аўчыннікава і настаўніца ШРМ № 4 В. Зайцава.

Брыгаду складальнікаў англа-беларускага слоўніка, у якую ўвайшлі члены кафедры замежных моў Н. Вангуеў, І. Берман і настаўнікі школ горада Н. Гаўрылюк (Новабеліцкая СШ № 2) і Е. Кудзіна (СШ № 10) ўзначальвае старшая выкладчыца Е. Рыжкова.

Апрацоўка беларускага рэестра слоўніка ажыццяўляецца пад наглядам і пры ўдзеле выкладчыцы кафедры беларускай і рускай мовы Гомельскага педінстытута Л. Цэхановіч.

Навуковае кіраўніцтва лексікаграфічнай работай ажыццяўляе дацэнт І. Берман.

За год зроблена ўжо значная частка работы па ўкладанню першага (вузкага, на 15—18 тыс. слоў) варыянта слоўнікаў, якія кафедра мяркуе закончыць да Міжнароднага з'езду славістаў, што адбудзецца ў 1962 г. Работа ж па складанню поўнага варыянта слоўнікаў разлічана на сем год.

Паколькі такія слоўнікі ствараюцца ўпершыню, кафедра павінна была не толькі забяспечыць дастатковую тэарэтычную і практычную падрыхтоўку складальнікаў, але і распрацаваць навуковыя прынцыпы і прыёмы ўкладання слоўнікаў. Перш за ўсё былі распрацаваны падрабязныя інструкцыі па складанню слоўнікаў, узгодненыя з Інстытутам мовазнаўства АН БССР. Інстытут мовазнаўства даў магчымасць кафедры выкарыстаць складзены яго навуковымі супрацоўнікамі рэестр беларуска-рускага слоўніка. Пасля двухразовага адбору беларускай лексікі па гэтаму рэестру пачалася апрацоўка матэрыялу; ужо апрацавана каля 6 тыс. слоў.

Паспяховаму ходу работы па ўкладанню слоўнікаў садзейнічала тое, што сістэматычна працаваў створаны пры кафедры семінар лексікаграфіі, на якім разглядалі і тэарэтычныя пытанні складання дыферэнцыяльных слоўнікаў, і праводзіўся параўнальны аналіз беларуска-іншамоўнай лексікі, што дало магчымасць выявіць цікавыя адпаведнасці пры параўнанні беларускай, рускай і нямецкай, беларускай, рускай і англійскай моў і тым самым падыйсці да навуковай распрацоўкі некалькіх спецыяльных тэм.

Вынікі даследаванняў былі заслуханы на навуковай канферэнцыі па лексікаграфіі, якая праведзена 25 красавіка 1960 г.

Апрача складальнікаў слоўнікаў, у рабоце канферэнцыі прынялі ўдзел загадчык слоўнікавага аддзела АН БССР М. Лобан, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мовазнаўства АН БССР Н. Крукоўскі, старшы выкладчык Мінскага інстытута замежных моў В. Якуцік і настаўнікі горада і вобласці.

На канферэнцыі абмеркаваны такія важныя тэмы, як агульныя прынцыпы і прыёмы складання беларуска-іншамоўных слоўнікаў, параўнальная характарыстыка назоўнікаў нямецкай і беларускай моў, лексікаграфічная апрацоўка беларускіх імён, міжмоўная аманімія, транлітэрацыя беларускіх уласных імён і геаграфічных назваў на нямецкую і англійскую мовы і інш. Усе гэтыя тэмы ў беларускай лексікаграфіі распрацоўваюцца ўпершыню і, як адзначалі ўдзельнікі канферэнцыі, з'яўляюцца значным укладам у беларуска-іншамоўную лексікаграфію.

І. БЕРМАН,
загадчык кафедры замежных моў БІІЧТ'у,
Л. ЦЭХАНОВІЧ,
выкладчыца Гомельскага педагагічнага інстытута.

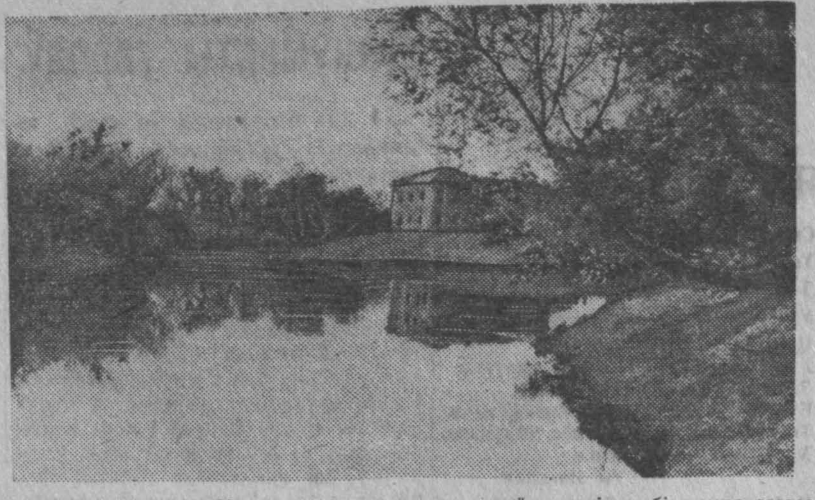

Ціха плыве Мухавец, у яго люстраным гладзі адбіваюцца дрэвы і бастыёны Брэсцкай крэпасці.
Фота **В. Валодзіна.**

СВЯТЛО І ЦЕНІ

(Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.).

тым не менш ёсць магчымасць параўнаць рэжысёрскія рашэнні і нават стыль пастаноўкі.

Перш за ўсё, мяркуючы па двух спектаклях, рэжысура ТЮГ'а мае агульнае імкненне любымі спосабамі знайсці ў спектаклі рэжысёрскі прыём, разлічаны на здзіўленне гледачоў. П. Хомскі, які паставіў «Падмаскоўныя вечары», вырашыў абыйсціся без заслоны (прыём, дарэчы, наогул не новы!), карыстаючыся светлавымі паўзамі і высечкамі. Спектакль пачынаецца серыяй музычна-пластычных кампазіцый. Рэжысёр знаёміць гледача з героямі і месцам дзеяння п'есы. Гэта свайго роду рэжысёрская экспазіцыя, заяўка на арыгінальнасць. Прамень пражэктара вырывае з цемры то адну, то другую спяваючыя групы. У іх намячаюцца характары, але дзеяння яшчэ няма. Пасля спектакль ідзе ўжо больш-менш звычайна, калі не лічыць таго, што ў час перастановак глядач павінен сядзець у цемры. Ці дапамагае гэты прыём раскрыць і паглыбіць ідэю спектакля? Цяжка сказаць, бо зусім невядома, чаму паўзы паміж карцінамі павінны быць такімі змрочнымі. Ці не лепш карыстацца заслонаю? Светлавыя паўзы выклікаюць не толькі здзіўленне, але і ўзмацняюць тэму чорнага колеру ў спектаклі, дзе і без таго станоўчыя героі аказаліся бляднейшымі за хуліганаў. І пры ўсім тым умелая рэжысёрская рука адчуваецца ў многіх сцэнах. Добра прадуманы вобразы дзяўчат, якія суправаджаюць Мялешку, жыва і цікава праходзіць сцэна на лавачцы.

У творчым спаборніцтве з Хомскім нядрэнна паказаў сябе малады рэжысёр В. Маланкін. Відавочна, сваёй трактоўкай п'есы ён даў магчымасць многім артыстам «знайсці сябе» ў ролі і паўней раскрыць свае магчымасці (ва ўсякім выпадку, спектакль падказвае такі вывад). І тым не менш, прыём Хомскага паўтараецца ў «Вуліцы Уітмена». Тыя ж светлавыя паўзы, але з дэталлю: асветленая таблічка з назваю вуліцы і нумарам дома (у «Падмаскоўных вечарах» таксама ёсць дэталь, якая захоўваецца ва ўсіх карцінах: стрэлка з надпісам «У Касаткіне»). Гасне павольна святло, і ў той жа час загараецца таблічка, якая не столькі называе месца дзеяння, колькі нагадвае імя Уітмена, падкрэсліваючы тым самым ідэю: у Амерыцы ёсць не толькі змрочныя расісты, але і паслядоўнікі гуманізму выдатнага паэта. (Магчыма, мы і пагрэшылі супраць сапраўднай задумы рэжысёра, але спектакль падказаў нам такую думку).

Удала знойдзены Маланкіным узаемаадносіны сіл. Светлыя фарбы аказваюцца мацнейшымі, глыбейшымі. Не за лік вонкавых эфектаў вырашаецца асноўная тэма спектакля, а пранікненнем у глыбіню перажыванняў. Таму спакойныя тоны не паслабляюць напружання барацьбы, менавіта барацьбы псіхалагічнай.

4. ФАРБЫ І СТЫЛЬ

Шэрыя сукны і маладыя, невыразныя дрэўцы. Гэта фон «Падмаскоўных вечароў». Мастак М. Кітаеў, які афармляў абодва спектаклі, ставіў сабе, відавочна, нейкую мэту, выбраўшы менавіта шэрыя таны. Падумаем, што ж ён меў на ўвазе.

Па-першае, гэта можа быць нейтральнай асновай, на якую потым і кінуты яркія мазкі дэкаратыўных уставак. Спектакль ідзе так, што ў час перастановак частка шэрых палотнаў ссоўваецца і паяўляецца кавалак пакоя, сцяна хлява, дзверы. Месца дзеяння вырашана накідамі характэрнейшых дэталей.

Па-другое, такое афармленне можа прэтэндаваць на філасофскае абагульненне, адцягненне ад якога-небудзь пэўнага месца дзеяння.

Па-трэцяе, афармленне «Падмаскоўных вечароў» лёгкае ў перавозцы і даволі таннае.

У мастака маглі быць розныя мэты. Але, сапраўды ж, шэрасць не ў лепшы бок адбілася на спектаклі. Афармленне ў дадзеным выпадку не падмацавала светлай ідэі твора.

У «Вуліцы Уітмена» фарбы зусім процілеглыя: яркія, сакавітыя. Заслона адкрыта — і адчуванне свята пранікае ў душу, такія жывыя і вясёлыя дэкарацыі. Домік Тылдэнаў запамінаецца, робіць самае прыемнае ўражанне, але ці не занадта ён падобны на карцінкі з рэкламных выданняў? Які сэнс у «цукерачнай прыгажосці»? Такое жывапіснае вырашэнне спектакля, вядома, не перашкаджае яму, але і не ўзмацняе яго асноўнага гучання. Калі ў кантрастных адценнях ролі Оуры Андэрсен ёсць сэнс, карыснае зерне, дык у наўмысным падкрэсліванні прыгажосці доміка і спартыўных касцюмаў для бейзболу няма асаблівай неабходнасці.

Два спектаклі. Розныя ў танальных адносінах афармленні. А стыль адзін. І ў вельмі цьмяных, і ў вельмі яркіх фарбах ёсць адзін недахоп—празмернасць, незвычайнасць. Гэта стыль, бадай, не толькі мастака, але і тэатра.

Святло і цені, здабыткі і недахопы, кантрасты ў выкананні і трактоўках—усё гэта, аднак, не сведчыць аб слабасці калектыву Рыжскага тэатра. Гэта вынік дапытлівых творчых пошукаў. Няхай многае ў іх будзе спрэчным, недасканалым, але пошукі не варта спыняць, асабліва, калі яны вядуцца ў мэтах найбольш глыбокага рэалістычнага адлюстравання жыцця.

Ф. ВЫСОЦКІ.

ВЕСЕЛА І РАДАСНА

На традыцыйнае свята песні, маладосці і працы прыбылі многія тысячы працоўных Ашмянскага раёна і сотні гасцей з суседніх раёнаў, у тым ліку з Літоўскай ССР.

На імправізаванай сцэне, пабудаванай на ўскрайку лесу, выступае Ашмянскі зводны хор у складзе больш ста чалавек пад кіраўніцтвам дырыжора Ул. Карасёва. Гучаць гімн Савецкай Беларусі, «Слава Савецкай дзяржаве» і «Марш брыгад камуністычнай працы». На змену зводнаму хору адзін за другім з'яўляюцца калектывы сельскай мастацкай самадзейнасці з калгасаў імя Леніна, імя Крупскай, імя Кірава. «30 год БССР» і іншых арцелей. Гледачы горача апладзіруюць маладым выканаўцам.

На сцэне — юнакі і дзяўчаты братняй Літоўскай ССР, апранутыя ў яркія нацыянальныя касцюмы. І на ўсё наваколле льюцца іх спевы. У выкананні вялікага зводнага хору пад кіраўніцтвам Ул. Коркуця ўрачыста гучаць песні: «Пад сонцам Савецкай дзяржавы», «Камуністычнай партыі слава» і «Узнялося сонца яснае».

Выканаўшы гэтыя выдатныя творы на рускай мове, пасланцы братняй Літвы затым спяваюць літоўскую народную песню «Сонейка чырвонае» (у апрацоўцы Будрунаса), польскую народную «Ой, прыляцела птушка» ў апрацоўцы Свяцінскага, затым «У Вільнюсе цвітуць ліпы» (музычнае афармленне Павяцкаса) і іншыя.

Шырока паказалі нашы сябры сваё танцавальнае мастацтва.

Бурна апладзіравалі ашмянцы сваім выдатным гасцям з калгасных вёсак Вільнюскага раёна Літоўскай ССР.

Ёсць чаму павучыцца ў нашых дарагіх гасцей — такі вывад зрабілі ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці і ўсе гледачы, захапляючыся разнастайнай праграмай літоўскіх майстроў песні і танца, музыкі, сатыры і гумару.

Весела і радасна правялі працоўныя Ашмянскага раёна сваё традыцыйнае народнае свята.

В. ІВАНОЎ.

ТЭАТРАЛЬНАЕ ЛЕТА

Развітаўся з мінчанамі Латвійскі тэатр юнага гледача. Нашы школьнікі пасябравалі з гасцямі, убачылі ў іх сцэнічных творах многа цікавага, павучальнага для сябе.

Апошнія спектаклі паказвае ў акруговым Доме афіцэраў і Сталінскі музычна-драматычны тэатр.

У ліпені ў сталіцы Савецкай Беларусі адбудуцца новыя сустрэчы з майстрамі мастацтва РСФСР і Украіны.

Пачынаюцца гастролі Іванаўскага абласнога драматычнага тэатра (галоўны рэжысёр С. Рэйнгольд). У памяшканні Тэатра імя Янкі Купалы будуць паказаны «Іркуцкая гісторыя» А. Арбузава, «Няроўны бой» В. Розава, «Другое дыханне» А. Крона, «Прыніжаныя і зняважаныя» Ф. Дастаеўскага, «Вясеннія пакуты» Л. Шараградскага, «Мільён за ўсмешку» А. Сафронава, «Дрэвы паміраюць стоячы» А. Касона і іншыя спектаклі.

На гастролі прыязджае ўвесь творчы калектыў тэатра. У яго складзе—народны артыст РСФСР М. Колесаў, заслужаныя артысты РСФСР А. Агафонаў, А. Анціпін, А. Дружыніна, Е. Яўгеньева, Л. Раскатаў, В. Шчудроў, галоўны мастак В. Шышканаў і інш.

Тэатр у другі раз сустрэнецца з мінчанамі.

З выключнай цікавасцю чакаюць нашы слухачы выступленняў Адэскага тэатра музычнай камедыі. Ён заслужыў прызнанне мінчан у час мінулых гастролей разнастайнасцю рэпертуару, у якім спалучаліся сучасныя творы з класічнымі аперэтамі.

І на гэты раз адэскі калектыў пакажа ў акруговым Доме афіцэраў свае лепшыя спектаклі.

Гледачы пазнаёмяцца з музычнымі камедыямі Д. Шастаковіча «Масква, Чаромушкі», О. Сандлера «Нявесты не павінны плакаць» і «Дарыце каханым цюльпаны», А. Кос-Анатольскага «Вясеннія навальніцы», К. Пэўзнера «Заўсёды з любімай», Э. Кеменя «Дзесьці на поўдні», А. Спадавекія «Сэрца скрыпкі».

Будуць таксама паказаны класічныя аперэты Э. Кальмана «Сільва», «Марыца» і «Баядэра», Ф. Легара «Цыганскае каханне», румынскага кампазітара Герасе Дэндрына «Дайце волю песні».

У спектаклях удзельнічаюць салісты, хор, балет і аркестр тэатра (галоўны рэжысёр І. Грыншпун, галоўны дырыжор І. Кільберг, галоўны мастак Л. Файленбоген).

У жніўні ў Мінску адбудуцца гастролі Маскоўскага тэатра драмы і камедыі.

На здымку: юная скрыпачка, вучаніца 6 класа Брэсцкай музычнай школы Вера **Школьнікава.**
Фота **В. Германа.**
(Фотахроніка БЕЛТА).

Дружба музычных школ

У канцы мінулага навучальнага года выкладчыкі і вучні музычнай школы Мінскага аўтазавода наведалі радзіму М. І. Глінкі — сяло Новаспаскае і г. Смаленск. У Смаленску адбылася цёплая сустрэча з калектывам смаленскай дзіцячай музычнай школы, якая носіць імя вялікага кампазітара.

Сёлета смаляне прыехалі ў Мінск з візітам у адказ. Яны зрабілі экскурсію па гораду, пабывалі на аўтазаводзе, у батанічным садзе, на дзіцячай чыгунцы, наведалі Беларускую дзяржаўную кансерваторыю. У Доме культуры будтрэста № 5 адбыўся сумесны канцэрт вучняў дзвюх школ.

Калектыву музычнай школы аўтазавода былі паднесены бюст М. І. Глінкі работы смаленскага скульптара Л. Кулаковай, фотаальбом «Гісторыя смаленскай музычнай школы», альбом відаў г. Смаленска работы мясцовых мастакоў. Юныя аўтазаводцы паднеслі гасцям мастацкія паштоўкі з відамі г. Мінска, Белавежскай пушчы і рэпрадукцыі Мастацкага музея БССР.

У канцы сустрэчы быў паказаны каляровы фільм «М. І. Глінка».

Е. КАРАНЕЎСКІ.

200 ПАДПІСЧЫКАЎ

Каля 200 падпісчыкаў на падпісныя выданні налічваецца ў Жыткавіцкім магазіне. Сярод іх А. Глазман, бухгалтар райфінаддзела. Яна выпісала творы Блока, Горкага, Чэхава, Тургенева і інш. Настаўнік фізічнага выхавання Пухавіцкай сярэдняй школы тав. Сумак падпісаўся на творы Нікіціна, Горкага, урач тав. Глебава—на Тургенева, Горкага, Чэхава. 15 розных выданняў выпісала хатняя гаспадыня К. Скрыпнік. Старшыня калгаса імя Куйбышава тав. Пастояў з'яўляецца падпісчыкам на творы Ул. І. Леніна і Малую савецкую энцыклапедыю.

Прадаўцы магазіна Н. Трафімава і В. Яхно з месяца ў месяц выконваюць план продажу мастацкай літаратуры.

А. КАВАЛЕЎ.

ПА СТАРОНКАХ ПОЛЬСКАГА ДРУКУ

У БАРАЦЬБЕ ЗА САЦЫЯЛІСТЫЧНЫ РЭАЛІЗМ

Сучасная польская літаратура развіваецца складаным шляхам. У ёй можна ўбачыць нямала выдатных творчых дасягненняў, якія сведчаць, што, абапіраючыся на багатыя класічныя традыцыі, на вопыт савецкай літаратуры, многія польскія пісьменнікі паспяхова авалодваюць метадам сацыялістычнага рэалізму, праўдзіва адлюстроўваюць мінулую барацьбу свайго народа за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне, глыбока паказваюць сённяшнія пераўтварэнні ў горадзе і вёсцы, духоўнае жыццё працоўнага чалавека. Да такіх дасягненняў адносяцца добра вядомыя беларускаму чытачу «Грамадзяне» Брандыса і «Фундамент» Пытлякоўскага, «Вугаль» Сцібар-Рыльскага і «У вёсцы вяселле» Дамброўскай, творы Няверлі і Путрамента, паэмы Бранеўскага і п'есы Кручкоўскага, вершы Тувіма і Стафа, Сланімскага і Пшыбася. Гэты пералік можна было б значна прадоўжыць. Вядома, у некаторых з названых твораў не абыйшлося без спрашчэнняў, часамі вытворчы працэс засланяў жывога чалавека. Але яны, у большай або меншай ступені, аказалі вялікую дапамогу ў будаўніцтве сацыялізма, у барацьбе за новага чалавека, новую ідэалогію.

Але, на жаль, на шляху развіцця сучаснай польскай літаратуры былі і асобныя няўдачы, быў цэлы перыяд творчага застою, які, можна з упэўненасцю сказаць, ужо адыйшоў у мінулае.

Пасля 1956 г. у Польшчы напісана нямала твораў, якія прасякнуты песімізмам, нявер'ем у сілы рабочага класа. Мы не будзем тут спыняцца на славутым Марэку Хласку, які стаў адкрытым ворагам сваёй сацыялістычнай айчыны. Як ні сумна, але і некаторыя іншыя больш таленавітыя за яго аўтары пачалі схіляцца да думкі, што метад сацыялістычнага рэалізму ніколі не існаваў і наогул ужо аджыў, што трэба ісці на вывучку да такіх заходнееўрапейскіх рэакцыйных пісьменнікаў, як Кафка, Пукст, Джойс, Музіль, што мастаку ў першую чаргу належыць капацца ў чалавечых слабасцях і брыдкасцях, займацца маральнымі праблемамі. Не пазбеглі гэтых модных уплываў і такія выдатныя пісьменнікі, як Яраслаў Івашкевіч ці Казімеж Брандыс. На нашу думку, «Пісьмы да пані З.» апошняга з іх — крок назад у параўнанні з «Грамадзянамі» або «Маці круляў».

І ўсё ж захапленне фармальным штукарствам было часовай з'явай. Многія вядучыя пісьменнікі наогул не адступалі ад прынцыпаў сацыялістычнага рэалізму, парадавалі чытачоў і пасля 1956 г. глыбокаідэйнымі і высокамастацкімі творамі. Да ліку такіх пісьменнікаў трэба аднесці Бранеўскага, Кручкоўскага, Выгодскага, Махэйка, Федлера і многіх іншых. Гарачыя дыскусіі, якія разгарнуліся ў апошні час адносна формы, дазволілі некаторым аўтарам пераадолець прымітывізм, голы сацыялагізм. Асабліва рашучы адпор розным рэвізіяніцкім тэндэнцыям быў дадзен на апошнім з'ездзе Саюза польскіх пісьменнікаў, які адбыўся ў канцы мінулага года. Вядомы марксісцкі літаратуразнаўца Стэфан Жулкеўскі ў дакладзе на з'ездзе падкрэсліў, што адзіна прыймальны метад для адлюстравання новай рэчаіснасці — сацыялістычны рэалізм. Дакладчыка падтрымалі іншыя прамоўцы. Вось чаму польскі друк не без падстаў называе апошні з'езд СПП «канцом перыяду інтэлектуальнага нэпу».

Аднак пабornікі рэвізіянізму не склалі зброю і пасля з'езду. Яны спрабавалі адстойваць памылковыя погляды. Так, у каталіцкім «Тыгодніку Поўшэхным» выступіў Кісялеўскі. Патрабуючы замяніць паняцце сацыялістычнага рэалізму больш «усеабдымным» паняццем «сацыялістычнай літаратуры», Мацэнг, Кісялеўскі, Голуй і Лясота сцвярджалі, што сацыялістычны рэалізм не стварыў новых, асаблівых «мастацкіх якасцей», што яго паяўленне ў польскай літаратуры выклікана «культам асобы». На думку апанентаў Жулкеўскага, праблема сацыялістычнага рэалізму — толькі фармальная, не звязаная са светапоглядам. Для зместу абыякава, у якой форме ён выказваецца. А таму ў сучаснай польскай літаратуры правамерны і экспрэсіянізм, і сюррэалізм. Іх без ніякіх перашкод можна, маўляў, уключыць у паняцце «сацыялістычнай літаратуры».

Новыя спробы паставіць пад сумненне асноўныя прынцыпы сацыялістычнага рэалізму сустрэлі рашучы адпор на старонках штотыднёвіка «Нова Культура». Стэфан Жулкеўскі і Аліцыя Лісецкая ў артыкулах, апублікаваных у 9 і 11 нумарах за гэты год, не пакінулі і каменя на камені ад такіх «тэарэтычных» разважанняў. Яны пераканаўча даказалі, што эпігонскае патрабаванне суіснавання розных літаратурных напрамкаў — наскрозь чужое марксізму. Пытанне сацыялістычнага рэалізму — гэта, як піша Лісецкая, пытанне светапогляду, «бачання свету, разумення мэты гістарычнага працэсу, адносін чалавека да грамадства, маральнасці да гісторыі». На думку Жулкеўскага, лозунг «сацыялістычнай літаратуры» — абстрактны; ён не звязан з гістарычнай абстаноўкай, класічнымі традыцыямі, бо, па сутнасці спраў, Мацэнг, Кісялеўскі і да іх падобныя лічаць літаратурныя з'явы незалежнымі ад грамадскага развіцця.

А. Лісецкая рэзка выступае супраць агульнага ахайвання сацыялістычнай рэчаіснасці. Бясстрасны, «аб'ектывісцкі» хранікёр, які збірае статыстычныя звесткі «аб няправільных дзеяннях сакратара партыйнага камітэта ў Конскаволі ці прастытуцыі ў Альбінове Малым», не можа ўзняцца над натуралізмам, перайсці ад факта да тыповага абагульнення і таму паказвае жыццё ў скажоным выглядзе. Крытыка павінна «высвятляць факты сувязі з сукупнасцю сацыялістычных змяненняў», інакш з'яўляюцца толькі новыя халтурныя раманы аб сямейнай нявернасці і аб хуліганстве. Наогул, зазначае Лісецкая, дыскутанты нагадваюць людзей, якія толькі што абудзіліся ад глыбокага сну і зноў узнялі спрэчку аб пытаннях, якія даўно вырашаны.

Аднак найлепшым доказам негрунтоўнасці рэвізіяніцкай тэорыі аб «сацыялістычнай літаратуры» будзе, відаць, аналіз саміх твораў сучаснай польскай літаратуры. Апошнія навінкі сведчаць, што найбольшых поспехаў дабіваюцца тыя пісьменнікі, якія цвёрда стаяць на пазіцыях сацыялістычнага рэалізму. Праўда, толькі нямногія з гэтых твораў прысвечаны праблемам сучаснасці і сярод іх, калі параўноўваць па сіле мастацкага ўздзеяння, няма новых «Грамадзян». Але затое ў паказе рэвалюцыйнага мінулага, барацьбы з прыгнятальнікамі, з фашызмам польскія пісьменнікі дасягнулі за апошні час вельмі многага. Яны паказалі, што сённяшняя народная ўлада заваявана ў жорсткіх баях, дзякуючы шматлікім ахвярам, і таму ёю трэба даражыць, памнажаць яе поспехі. Вось чаму не выпадкова ў анкеце, аб'яўленай сярод чытачоў некалькімі польскімі газетамі і часопісамі, першыя месцы занялі менавіта творы, прысвечаныя гэтай барацьбе: «Дывізіёнзоз» Федлера, «Монтэ Касіно» Ванькові ча і інш.

Для беларускага чытача вялікую цікавасць уяўляюць новыя зборнікі апавяданняў Станіслава Выгодскага «Маўчанне» і «На світанні». Іх героі — людзі з нязломнымі характарамі, камуністы, якіх не могуць пахіснуць ні катаванні ў засценках даваеннай Картузскай Бярозы, ні страта самых блізкіх людзей. Па шляху свайго арыштаванага мужа, верыцца, пойдзе Марыя («Іван і Мар'я»). Справу брата мужна працягвае гераіня аднайменнага апавядання Анна. Дзеля вялікай справы свабоды яна ахвяруе асабістым шчасцем. Героі часта ставяцца ў выключнае становішча, з якога ўжо, здаецца, няма выхаду, і тут праяўляюць свае высокія маральныя якасці («Хэндэ хох!», «Аквізітар фірмы «Касец», «Маўчанне»).

Падзеі некаторых апавяданняў Выгодскага адбываюцца на беларускай зямлі. У іх паказана, як поплеч змагаюцца беларускія і польскія камуністы. Вось смелы падпольшчык, які ўдзельнічае ў вызваленні вядомага рэвалюцыянера Мертэнса—Скульскага, першага камісара Савецкай улады ў 1920 г. у Навагрудку («Лес»). Лірычны герой гэтага апавядання вядзе работы ў налібоцкіх лясах, смуткуе з повадау таго, што капіталісты нішчаць скарбы беларускай прыроды. Вось нязломны вязень турмы ў Картузскай Бярозе («Зямля»). Скатаваны, кінуты ў карцэр, ён адчувае палёгку, прылiў сіл ад дакранання да беларускай зямлі, ад водару траў, які прабіраецца ў засценак праз шчыліну. «Помню, што было ў перадачах украінскіх і беларускіх сялян: у іх было крыху сухароў, чорных, як смала, цвёрдых, як камень. І крыху жоўтага сала, вымачанага ў быдлячай солі»,— гаворыць аб сваім прабыванні ў Караноўскай турме герой апавядання «Анна». Ён выступаў супраць панскага самаўладства ў адным шэрагу з беларускімі сябрамі.

Традыцыі рэвалюцыйнай барацьбы яскрава выказаны таксама ў творах Ляона Пастарнака і Уладзіслава Махэйка. У зборніку апавяданняў Пастарнака «Дзень помсты» выведзен вобраз змагара за свабоду Яцака Савы, які быў кінуты паліцыяй у засценкі Бярозы, у 1939 г. горача вітаў савецкіх воінаў-вызваліцеляў. Аб так званым «лясным паўстанні» 1932 г. расказвае раман Махэйка «Рапарт высланы не будзе». У ім паказан канфлікт двух непрымірымых лагераў. У адным — камуніст Стэфан Бубна, сакратар партыйнага камітэта Арнольд і большасць жыхароў вёскі Ламкоўшчына, у другім — бязвольны паліцыянт Ян Кастэцкі і тыя, хто стаіць за яго плячыма. Будучае — за Бубнам і Арнольдам. Барацьбе з фашыстамі прысвечан зборнік апавяданняў таго ж аўтара «Хто наступны?»

Гаворачы аб сучаснай польскай літаратуры, нельга абыйсці і такі выдатны твор, як новая п'еса Ляона Кручкоўскага «Першы дзень свабоды». Яна выклікала ажыўленую дыскусію і карыстаецца вялікай папулярнасцю ў гледача. Хаця п'еса таксама расказвае аб мінулым, аб барацьбе з фашызмам, у ёй закрануты многія надзённыя пытанні.

Героі п'есы—былыя польскія салдаты, якія некалькі год прабылі ў фашысцкім канцлагеры. У сакавіку 1945 г. іх вызвалілі савецкія воіны. Кожны герой па-свойму разумее свабоду. Міхал марыць аб уласным шынку з агародзікам. Для Яна свабода — гэта магчымасць прыняць і ажыццявіць любое рашэнне. І вось, кіруючыся абстрактным гуманізмам, ён вырашыў абараніць ад магчымага нападу дачок нямецкага ўрача. Але ў старэйшай з іх, Інгі, яшчэ трывалыя фашысцкія перакананні. Яна ўзбіраецца на касцельную вежу, каб звонам выклікаць дапамогу, і потым страляе адтуль у тых, хто прадаставіў ёй прытулак. Ян уласнаручна забівае Інгу.

Што ж аўтар хацеў сказаць сваёй новай п'есай? Перш за ўсё, што належыць быць пільным, не давяраць тым, хто атручан чужой ідэалогіяй. Мікроб фашызму аказаўся мацнейшым, чым думалі Ян і яго таварышы. І ў гэтым сэнсе п'еса з'яўляецца перасцярогай, сугучнай нашаму часу. Але аўтар апраўдвае і ранейшае рашэнне Яна, калі ён стаў у абарону Інгі і яе сясцёр. Людзям трэба давяраць. У імя чалавекалюбства можна і рызыкаваць. Толькі, прымаючы рызыкоўнае рашэнне, трэба ўлічваць усю складанасць жыцця, а не кіравацца толькі «усеабдымным» гуманізмам. Вядома, багатая інтэлектуальным падтэкстам п'еса Кручкоўскага ўзнімае і іншыя важныя пытанні сучаснасці. І хаця ў ёй можна адзначыць і недахопы (супярэчлівы вобраз Анзельма, героі больш разважаюць, чым дзейнічаюць, асяроддзе, у якім адбываецца дзеянне, ізаляванае і выключнае), гэтая п'еса з'яўляецца красамоўным сведчаннем велізарных магчымасцей сацыялістычнага рэалізму.

Зразумела, цяжка пералічыць усе выдатныя з'явы сучаснай польскай літаратуры. Цяпер яна, асабліва яе маладзейшае пакаленне, зноў узмоцнена пачынае цікавіцца рабочай тэматыкай, праблемамі сацыялістычнага будаўніцтва. Аб гэтым сведчаць хаця б праведзеная ў сакавіку г.г. нарада маладых аўтараў і чарговае выданне «Альманах млодых». Няма ніякага сумнення, што ў аздароўленай пасля апошняга з'езду і апошняй дыскусіі атмасферы польскім пісьменнікам будзе намнога лягчэй ісці па шляху сацыялістычнага рэалізму.

А. МАЛЬДЗІС,
аспірант Інстытута літаратуры АН БССР.

Галоўны рэдактар Янка ШАРАХОЎСКІ.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-20-01, адказнага сакратара і аддзела літаратуры—3-25-25, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-21-53, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00860.

Друкарня імя Сталіна